

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

Jednatel ve společnosti s ručením omezeným

Diplomová práce

Pavel Uher

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Daniel Patěk, Ph.D.

září 2011

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 8. září 2011

Podpis

Poděkování

Děkuji JUDr. Danielu Patěkovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné připomínky a rady při jejím zpracování.

Obsah

Úvod	1
1. Pojem Jednatele	2
1.1. Povaha jednatele jako statutárního orgánu.....	3
1.2. Předpoklady pro výkon funkce jednatele	5
2. Vznik funkce jednatele	9
2.1 Ustanovení jednatele či jednatelů při vzniku společnosti.....	11
2.2 Ustanovení jednatele či jednatelů během existence společnosti.....	12
3. Zánik funkce jednatele	14
3.1. Smrt jednatele.....	16
3.2. Odstoupení z funkce	16
3.3. Odvolání	20
3.4. Uplynutí funkčního období	21
3.5. Ztráta způsobilosti k výkonu funkce.....	22
3.6. Zánik společnosti.....	23
3.7. Dohoda stran.....	23
3.8. Výpověď	24
4. Působnost jednatele	25
4.1. Obchodní vedení	26
4.2. Jednání jménem společnosti.....	30
4.3. Povinnosti jednatele	32
4.3.1. Povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře.....	33

4.3.2.	Povinnost loajality	36
4.3.3.	Povinnost mlčenlivosti	37
4.3.4.	Zákaz konkurence.....	39
5.	Vztah jednatele ke společnosti a jejím orgánům	43
5.1.	Smlouva o výkonu funkce	44
5.2.	Odměňování jednatele.....	46
5.3.	Vztah jednatele a valné hromady	47
5.4.	Vztah jednatele a dozorčí rady.....	50
6.	Odpovědnost jednatele.....	52
6.1.	Odpovědnost vůči společnosti	53
6.1.1.	Odpovědnost za škodu.....	54
6.1.2.	Odpovědnost za porušení zákazu konkurence.....	58
6.2.	Odpovědnost vůči společníkům	59
6.3.	Odpovědnost vůči třetím osobám	60
	Závěr.....	63
	Seznam zkratk	65
	Použitá literatura a ostatní zdroje.....	66
	Knižní publikace	66
	Odborné časopisy.....	67
	Soudní rozhodnutí.....	67
	Internetové zdroje	68
	Důvodové zprávy.....	68

Abstrakt.....	69
Abstract.....	71
Klíčová slova	73
Keywords.....	73

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolil jednatele ve společnosti s ručením omezeným. K volbě tohoto tématu mě vedlo hned několik důvodů. V první řadě jsem chtěl prohloubit své znalosti v právním odvětví, které mě baví a kterému bych se chtěl věnovat i v budoucnu. Rovněž jsem chtěl pochopit některé aspekty výkonu funkce jednatele, jakožto statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným, která je u nás v současné době nejoblíbenější a nejčastěji zakládanou právní formou společnosti.¹

Důvod této oblíbenosti spatřuji především v tom, že společnost s ručením omezeným kombinuje výhody osobní a kapitálové společnosti. Tyto výhody spočívají zejména v omezeném ručení společníků za závazky společnosti a relativně snadném vzniku a jednoduché vnitřní organizační struktuře této společnosti.

V své práci bych se chtěl zaměřit, jak vyplývá již z názvu, na právní úpravu postavení jednatele ve společnosti s ručením omezeným. Jsem si vědom toho, že se jedná o téma velmi široké a každá kapitola by si zasloužila být samostatným tématem. Mým cílem vzhledem k omezenému rozsahu práce tedy není podrobný rozbor jednotlivých aspektů funkce jednatele, nýbrž se chci pokusit komplexně popsat právní úpravu vzniku a zániku funkce jednatele, jeho působnost a odpovědnost. Zároveň bych chtěl upozornit na některé výkladové obtíže, které se týkají jednotlivých ustanovení.

V souvislosti s připravovaným zákonem o obchodních korporacích se pokusím zmínit o zamýšlených změnách v této nové právní úpravě, stejně jako upozornit na případné odlišnosti se stávající úpravou.

¹ Srov. Analýza společnosti Czech Credit Bureau přístupná ke dni 16. 5. 2011 na <http://www.creditbureau.cz/Novinky/Novinky/Pages/Po%C4%8Det-obchodn%C3%ADch-spole%C4%8Dnost%C3%AD-loni-v-%C4%8CR-vzrostl-na-363-tis%C3%ADc.aspx>

1. Pojem Jednatele

Jednatel je dle ustanovení § 133 odst. 1 ObchZ statutárním orgánem společnosti s ručením omezeným. Společnost s ručením omezeným je obchodní společností a jako taková je tedy právnickou osobou.² Statutárním orgánem je ve smyslu § 20 odst. 1 ObčZ. ten kdo je oprávněn činit právní úkony právnické osoby ve všech věcech a to buď na základě smlouvy o zřízení právnické osoby, zakladatelské listiny nebo na základě zákona. Jednání statutárního orgánu je tudíž osobním jednáním právnické osoby, nejde o zastoupení, což ostatně vyplývá z § 13 odst. 1 ObchZ.

V tomto ohledu je tedy nesprávné hovořit o statutárním orgánu jako o „statutárním zástupci“, jak se to často stává v obchodní praxi.³ Jednání jiných osob než jednatele jménem společnosti nelze považovat přímo za jednání společnosti, ale za jednání zákonného zástupce nebo zástupce na základě plné moci. Jednatel jakožto statutární orgán je tedy oprávněn jednat jménem společnosti ve všech věcech a společnost je tímto jeho jednáním vázána, a to i tehdy pokud překročil rozsah jejího předmětu podnikání, s výjimkou jednání, které překračuje působnost statutárního orgánu svěřenou mu zákonem (§ 13 odst. 4 ObchZ.).

Kromě výše uvedené „vnější působnosti“, je jednatel i orgánem s vnitřní působností. Dle ustanovení § 134 ObchZ je oprávněn především k obchodnímu vedení společnosti a plní další povinnosti stanovené zákonem, společenskou smlouvou, stanovami či smlouvou o výkonu funkce, kterou lze uzavřít dle § 66 odst. 2 ObchZ.

²Srov. § 56 odst.1 Obch.Z.

³ Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář, Díl I. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 93.

1.1. Povaha jednatele jako statutárního orgánu

Jak již bylo uvedeno výše, statutárním orgánem společnosti s ručením omezeným je podle § 133 odst.1 ObchZ jeden nebo více jednatelů. Toto ustanovení však vyvolává pochybnosti o povaze jednatelů a v teorii na něj není jednotný názor. Jde o to, zda více jednatelů tvoří jediný kolektivní statutární orgán nebo zda každý z těchto jednatelů je samostatným statutárním orgánem. Jak uvádí T. Dvořák:⁴ „*Nepochybným zůstává pouze ten fakt, že alespoň jednoho jednatele společnost mít musí.*“

První z uvedených názorů zastávají zejména I. Pelikánová a K. Eliáš. I. Pelikánová⁵ uvádí, že „*jedinou odchylkou je formulace § 85 (roz. obchodního zákoníku ve znění před novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb.), připouštějící, aby veřejná obchodní společnost měla několik statutárních orgánů. Ve společnosti s ručením omezeným užití množného čísla (statutárním orgánem jsou jednatelé nikoli jednatel, popř. každý jednatel) umožňuje kolektivní chápání statutárního orgánu. Na tom nic nemění, že jednatel může být jenom jeden...*“ K. Eliáš a J. Hejda⁶ se k uvedené problematice vyjadřují jednoznačně: „*Je-li jednatelů více, tvoří kolektivní statutární orgán*“ V jiné své práci K. Eliáš⁷ dále poznamenává: „*Pro řešení otázky, kterou se zde zabýváme (roz. jednatelé jako kolektivní orgán), má značný význam díkce první věty § 133, odst. 1 obch. zák. Ta určuje, že statutárním orgánem společnosti je jeden nebo více jednatelů. Neurčuje tedy, že statutární orgán společnosti je jednatel a že tehdy, je-li jednatelů více, je statutárním orgánem každý z jednatelů.*“ Druhý zmiňovaný názor (tzn. že každý z jednatelů je samostatným statutárním orgánem) zastává především M. Bartošíková⁸: „*...je třeba pohlížet na každého jednatele společnosti jako na samostatný*

⁴ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 248.

⁵ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, 2. vydání, Praha, Linde Praha, 1998, s. 510.

⁶ Eliáš, K., Hejda, J. in Eliáš, K., Dvořák, T. a kolektiv. Obchodní zákoník. 5. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 2006, s. 317.

⁷ Eliáš, K. Znovu o jednatelích aneb chvála pozitivismu, Právní praxe v podnikání, 1996, č. 1.

⁸ Bartošíková, M. Ke svolávání valné hromady společnosti s ručením omezeným, Právní praxe v podnikání, 1995, č. 7-8, s. 15

statutární orgán. Z dikce poslední věty ust. § 134 obch. zák. nevyplývá, že jednatele vytvářejí jediný kolektivní statutární orgán.“ Obdobně se vyjadřuje též I. Štenglová⁹ v souvislosti s odstoupením z funkce člena statutárního orgánu: „ Po novele provedené zákonem č. 370/2000 Sb. již není sporné, že lze ustanovení odstavce 1 vztáhnout i na jednatele společnosti s ručením omezeným. Před novelou totiž bylo právo odstoupit z funkce přiznáno pouze členům orgánů – jednatele nejsou členy orgánu, ale orgány.“ Stejného názoru je též J. Dědič.¹⁰

Osobně se přikláním obdobně jako I. Rada¹¹ k názoru, že jednatele tvoří kolektivní statutární orgán. Pokud by tomu bylo jinak, byla by společnost s ručením omezeným jedinou společností, jíž je umožněno mít více statutárních orgánů, zvláště poté co jsou i společníci veřejné obchodní společnosti pojímáni novelou č. 370/2000 jako statutární orgán kolektivní. Tomuto názoru přisvědčuje i fakt, že v připravovaném novém občanském zákoníku¹² se výslovně v § 148 uvádí, že právnická osoba si tvoří orgány o jednom členu (individuální) nebo o více členech (kolektivní).

Stejně tak vládní návrh zákona o obchodních korporacích¹³ v ustanovení § 202 odst. 2 počítá s kolektivním pojetím statutárního orgánu, když uvádí, že více jednatelů tvoří sbor jednatelů. V případě sboru jednatelů pak odkazuje na obdobné použití ustanovení vztahujících se k představenstvu akciové společnosti.

⁹ Štenglová, I. In Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 248.

¹⁰ Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 1192.

¹¹ Srov. Rada, I. in Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2. vydání. Praha: Linde Nakladatelství s.r.o., 2004, s. 11.

¹² Paragrafované znění návrhu přístupné ke dni 1. 6. 2011 na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>

¹³ Paragrafované znění návrhu přístupné ke dni 1. 6. 2011 na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/zakon-o-obchodnich-korporacich/navrh-zakona.html>

1.2. Předpoklady pro výkon funkce jednatele

Jednatel ve společnosti s ručením omezeným se nemůže stát jakákoli osoba, ale pouze osoba splňující zákonné předpoklady pro výkon této funkce. Podmínky pro výkon funkce jednatele jsou stanoveny především v § 135 odst. 2 a § 194 odst. 7 ObchZ. Podle těchto ustanovení se jednatel může stát **fyzická osoba**, která dosáhla věku **18 let**, je **plně způsobilá k právním úkonům**, **bezúhonná** a u níž **nenastala překážka provozování živnosti**. Osoba, která uvedené předpoklady nesplňuje nebo na jejíž straně je dána překážka výkonu funkce, se jednatel nestane, i když o tom rozhodla valná hromada. Z jiných ustanovení ObchZ lze dovodit, že jím zároveň nemůže být osoba, která je členem dozorčí rady téže společnosti (§ 139 odst. 2 ObchZ), dále osoba, na níž se vztahuje zákaz výkonu funkce dle § 38l ObchZ., a osoba, která je zároveň prokuristou téže společnosti. Nyní se pokusím na některé předpoklady zaměřit podrobněji.

Požadavek, aby jednatel byla fyzická osoba, lze dovodit z § 133 odst. 3 ObchZ., který stanoví, že jednatele jmenuje valná hromada z řad společníků nebo jiných fyzických osob. Tento požadavek však nelze považovat za jednoznačný a mezi odbornou veřejností vyvolává nejednotnost. Důvodem je ustanovení § 194 odst. 2 (na jehož použití odkazuje § 135 odst. 2 ObchZ), za obdobného použití § 71 odst. 2 věty druhé ObchZ, které umožňuje, v případě že jednatele jmenuje soud, aby se jednatel stal i společník – právnická osoba. V takovém případě je nutno aby jednatel – právnická osoba určil konkrétní fyzickou osobu, která bude vykonávat funkci jednatele a která se zapíše do obchodního rejstříku podle § 38g odst. 1 ObchZ.¹⁴ S možností, aby se takovým způsobem jednatel stala i právnická osoba, se ztotožňuje především J. Dědič¹⁵, který uvádí: „*Pouze v případě, že jednatele jmenuje soud podle § 194 odst. 2 ObchZ, může být jednatel jmenována i právnická osoba. Soud může jmenovat jednatel pouze tu právnickou osobu, která je společníkem SRO nebo je zapsána*

¹⁴ Štenglová, I. In Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným, 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 223.

¹⁵ Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 1194.

v seznamu správců podstaty.“ Obdobný názor zastává i I. Štenglová¹⁶: „*Jednatel může být zásadně pouze fyzická osoba, a to buď společník, nebo jiná osoba. Po novele provedené zák. č. 370/2000 Sb. tento závěr neplatí již zcela bezvýjimečně, neboť bude-li jednatel společnosti jmenovat soud podle ustanovení § 194 odst. 2, na jehož obdobné použití odkazuje § 135 odst. 2, vyplývá z obdobného použití § 71 odst. 2 věty druhé, možnost jmenovat jednatel i společníka – právnickou osobu.*“ Odlišné stanovisko zaujímají K. Eliáš a J. Hejda¹⁷, když uvádí: „*Způsobilost být jednatel mají jen fyzické osoby, a to i má-li být jednatel ustaven z řad společníků (§ 135 odst. 2 v souv. s § 194 odst. 7)*“.
Názor, že jednatel se může stát pouze fyzická osoba, zmiňuje ve své práci také I. Pelikánová¹⁸: „*Zákonodárce nesprávně formuloval pravidlo vymezující okruh osob, z nichž mohou být jednatelé vybíráni. Mělo tu být řečeno, že jednatelem mohou být jenom osoby fyzické, avšak tyto osoby nesmí být společníky společnosti. Zákon pomíjí skutečnost, že společníkem může být i právnická osoba. V takovém případě by doslovný výklad vedl buď k závěru, že tato právnická osoba může být jednatel, nespolečník by potom mohl být jednatel jenom za předpokladu, že je osobou fyzickou, anebo k závěru, že společníkem ve společnosti s ručením omezeným může být jenom fyzická osoba, což by neodpovídalo systematickému výkladu.*“
Rovněž T. Dvořák¹⁹ ve své publikaci zmiňuje v rámci podmínek způsobilosti k výkonu funkce jednatel pouze fyzickou osobu.

Dle mého názoru možnost ustavení právnické osoby jednatel nebyla cílem zákonodárce, jedná se spíše o nesprávnou legislativní formulaci. Nelze tedy daná ustanovení vykládat doslovně. To ovšem nic nemění na faktu, že připravovaný návrh zákona o obchodních korporacích v ustanoveních § 74 odst. 1 a § 206 odst. 2 připouští,

¹⁶ Štenglová, I. In Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s.432.

¹⁷ Eliáš, K., Hejda, J. in Eliáš, K., Dvořák, T. a kolektiv. Obchodní zákoník. 5. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 2006, s. 317.

¹⁸ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, 2. vydání, Praha, Linde Praha, 1998, s. 511-512.

¹⁹ Srov. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3., přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 257

aby se jednatelem právnická osoba stala obecně, tedy nejen v případě, že jednatele jmenuje soud.

Požadavek, aby fyzická osoba, která má být jednatelem, dosáhla věku 18 let, je třeba odlišovat od pojmu „zletilost“.²⁰ Je nutno totiž brát v potaz ustanovení § 8 odst. 2 ObčZ., dle kterého se zletilosti nabývá nejen dovršením osmnáctého roku, ale i před dosažením tohoto věku, a to uzavřením manželství. Osoba, která by takto zletilosti nabyla, se tudíž jednatelem stát nemůže.

Plné způsobilosti k právním úkonům se pak podle našeho právního řádu nabývá dosažením věku 18 let, pokud fyzická osoba nebyla ve způsobilosti k právním úkonům rozhodnutím soudu omezena nebo jí nebyla zcela zbavena.

Mezi další výše zmíněné podmínky výkonu funkce jednatele patří bezúhonnost. A to bezúhonnost ve smyslu živnostenského zákona (zák. č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání, dále jen „ŽZ“). Za bezúhonnou se podle § 6 odst. 2 tohoto zákona nepovažuje osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento trestný čin spáchán v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena. Bezúhonnost se prokazuje výpisem z evidence Rejstříku trestů, u zahraničních osob pak doklady dle § 46 odst. 1 písm. a) nebo b) ŽZ. Jak uvádí T. Dvořák:²¹ „*Obdobně jako u posuzování bezúhonnosti žadatele o živnostenské oprávnění se však nevyžaduje bezúhonnost absolutní, nýbrž postačí bezúhonnost relativní, tj. bezúhonnost vzhledem k předmětu činnosti jednatele.*“ Pokud jde o překážky provozování živnosti, jakožto jeden z dalších předpokladů výkonu funkce jednatele, jsou vymezeny v § 8 ŽZ.²²

Obecně uznávaným předpokladem výkonu funkce jednatele je rovněž podmínka vyplývající z § 139 odst. 2 ObchZ., podle které se jednatelem nemůže stát osoba, jež je

²⁰ Srov. Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 2422

²¹ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, 258 s.

²² Srov. § 8 zák. č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání.

zároveň členem dozorčí rady téže společnosti. Tento odbornou veřejností konstantně zastávaný názor však zpochybňuje jeden z jeho původních hlasatelů J. Dědič. Domnívá se, že bude-li člen dozorčí rady jmenován jednatelem, zanikne jeho členství v dozorčí radě podle § 138 odst. 2 ve spojení s ustanovením § 194 odst. 7 ObchZ., a to z důvodu, že přestane splňovat jednu z podmínek členství v dozorčí radě, kterou je neexistence výkonu funkce jednatele.²³ Osobně s tímto názorem, stejně jako T. Dvořák²⁴, nesouhlasím. Logickým výkladem daných ustanovení totiž můžeme dospět k názoru, že jestliže nemůže být členem dozorčí rady jednatel, pak ani člen dozorčí rady nemůže být jednatelem. Z citovaných ustanovení dále jasně plyne, že členství v dozorčí radě zaniká z důvodů výslovně v zákoně uvedených, kterými nejsou jmenování ani volba člena dozorčí rady jednatelem. Dle mého názoru by se jednalo o extenzivní výklad, který není v daném případě vhodný. Dojde-li tedy ke jmenování (volbě) člena dozorčí rady jednatelem, nebo ke jmenování (volbě) jednatele členem dozorčí rady, bude usnesení valné hromady nicotné.

Nepřípustnost výkonu funkce jednatele je stanovena rovněž pro osoby uvedené v § 381 ObchZ. „*Účelem ustanovení je, aby se osoby, které se podílely na úpadku jakékoli právnické osoby, po určité době nepodílely na řízení či kontrole jiné právnické osoby – podnikatele.*“²⁵ Jednatelem se tak nemůže stát ten, kdo vykonával funkci statutárního orgánu, byl členem statutárního orgánu nebo jiného orgánu právnické osoby, která je podnikatelem a na jejíž majetek byl prohlášen konkurz. Totéž platí, byl-li insolvenční návrh podaný proti takové právnické osobě zamítnut pro nedostatek majetku. Ustanovení § 381 ObchZ upravuje dále dobu trvání této překážky, podmínky, za nichž se k této překážce nepřihlíží, a podmínky, za nichž tato překážka odpadá.²⁶

²³ Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 1205.

²⁴ Srov. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 257.

²⁵ Štenglová I. In Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009.

²⁶ Srov. § 381 odst.3, 4, 5 ObchZ..

Jednatel nemůže být také osoba, která je zároveň prokuristou. Tento požadavek sice není v zákoně výslovně stanoven, avšak vyplývá z povahy věci. Jeho základem je samotná právní povaha obou funkcí. Jednatel je statutárním orgánem společnosti a jeho jednání je tudíž považováno za osobní jednání společnosti, zatímco prokurista je pouhým zástupcem společnosti a jeho jednání je jednáním v zastoupení.

Druhým podstatným rozdílem je pak v rozsahu zmocnění jednat za společnost. Dle ustanovení § 14 odst. 1 ObchZ. je prokurista zmocněn pouze k právním úkonům k nimž dochází při provozu podniku. Na druhé straně jednatel, jakožto statutární orgán, je oprávněn činit právní úkony společnosti ve všech věcech, jedná se tedy o vnější pravomoc. Toto oprávnění pak sice může být omezeno společenskou smlouvou, stanovami nebo valnou hromadou, avšak jakékoli takové omezení je vůči třetím osobám neúčinné. Rozsah zmocnění prokuristy je tedy užší než u jednatele.

2. Vznik funkce jednatele

Ke vzniku právního vztahu mezi jednatelem a společností dochází vždy na základě zákonem stanovených právně relevantních skutečností. V případě prvního jednatele(ů) je touto skutečností společenská smlouva (eventuálně zakladatelská listina), jelikož podle § 110 odst. 1 písm. e) ObchZ musí společenská smlouva obsahovat jména a bydliště prvních jednatelů společnosti a způsob, jakým jednají jménem společnosti. Další jednatele jsou pak již jmenováni rozhodnutím valné hromady (§ 125 odst. 1 písm. f) ObchZ). K tomu, aby se určitá osoba stala jednatelem, je třeba jejího souhlasu. Tento požadavek sice není v obchodním zákoníku výslovně zdůrazněn, můžeme jej však dovodit především z článku 9 odst. 1 LZPS²⁷, ve kterém se uvádí, že nikdo nesmí být podroben nuceným pracím a službám, stejně tak jako z článku 2 odst. 3 LZPS²⁸ ve kterém je stanoveno, že nikdo nesmí být nucen činit to, co mu zákon neukládá. Lze tedy

²⁷ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

²⁸Viz tamtéž.

usuzovat, že jmenování určité osoby od funkce jednatele je účinné teprve tehdy, když s ním daná osoba projeví souhlas. Forma souhlasu zákonem stanovena není, může tedy být udělen předem nebo dodatečně, písemně, ústně nebo i konkludentním činem.²⁹ Na základě nutnosti souhlasu ke vzniku funkce jednatele dovozují někteří autoři, že se jedná o smlouvu mezi společností a jednatelem. Tento názor zastává např. K. Eliáš³⁰, který tvrdí, že zde dochází ke vzniku obligačního poměru mezi společností a jednatelem a to v důsledku určitých právních úkonů, které se na základě vzájemného konsenzu skládají do smlouvy. Společnost tedy musí určité osobě učinit nabídku, aby se stala jejím jednatelem, a tato osoba musí tuto nabídku akceptovat. Iniciativa ze strany společnosti je pak završena relevantním projevem vůle, jímž je ve stádiu zakládání společnosti souhlasný projev vůle všech společníků ve společenské smlouvě a za existence společnosti pak půjde buď o usnesení valné hromady, nebo o rozhodnutí společníků místo valné hromady.

Opačného názoru je J. Dědič³¹, když ve své publikaci uvádí, že „*jmenování určité osoby jednatelem společnosti není smlouvou, ale jinou právní skutečností (rozhodnutím valné hromady), a to kombinovanou souhlasem fyzické osoby s výkonem funkce jednatele.*“ Osobně se přikláním spíše k názoru J. Dědiče. Má úvaha se opírá o fakt, že i např. pracovněprávní předpisy rozlišují vznik pracovního poměru na základě pracovní smlouvy, volby či jmenování, a i zde se vyžaduje souhlas s volbou nebo jmenováním, a přesto se volba ani jmenování nepovažují za smlouvu. Rovněž tak i likvidátor může být jmenován soudem a zjevně nepůjde o smlouvu.

Zároveň je nutno dodat, že stejně jako je vyžadován souhlas určité osoby s ustanovením do funkce jednatele, pak na druhé straně nemá žádná osoba právní nárok nato být jednatelem. Povinnost společníků nebo valné hromady zvolit určitou osobu za

²⁹ Dědič, J. in Dědič, J., Kunešová-Skállová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Praha: nakladatelství Polygon, 1999, s. 420.

³⁰ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektum, 1997, s. 167 a nás.

³¹ Dědič, J. in Dědič, J., Kunešová-Skállová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Praha: nakladatelství Polygon, 1999, s. 421.

jednatele pak nemůže být založena ani smluvně. Jak uvádí T. Dvořák:³² „*Případná práva tohoto druhu mohou být výhradně v rovině morální, nikoliv však právní*“. Pokud by se tedy ve společenské smlouvě či ve stanovách obdobná ustanovení vyskytla, je nutno je považovat ve smyslu § 43 ObčZ. za absolutně neplatná pro rozpor se zákonem.

Je tedy ponecháno na volné úvaze společníků nebo valné hromady, koho ustanoví za jednatele. Výjimku představují pouze případy, kdy daná osoba nespĺňuje zákonné podmínky pro výkon funkce jednatele. V takovém případě se logicky jednatelem stát nemůže.

2.1 Ustanovení jednatele či jednatelů při vzniku společnosti

Jak bylo uvedeno výše, podle § 110 odst. 1 písm. e) ObchZ. jsou první jednatele jmenováni všemi společníky ve společenské smlouvě, v případě jediného zakladatele pak v zakladatelské listině. Ve společenské smlouvě (zakladatelské listině) musí být uvedena jména a bydliště prvních jednatelů a také způsob jakým jednají jménem společnosti. Mezi tyto požadavky lze jistě zařadit i přesné určení jejich počtu. „*Určení prvních jednatelů obchodní společnosti patří mezi podstatné části společenské smlouvy. Má-li dojít ke snížení počtu těchto jednatelů, jejichž počet byl uveden ve společenské smlouvě, může se tak stát pouze změnou společenské smlouvy. Pokud společenská smlouva nebo zákon svěřují valné hromadě rozhodování o změnách společenské smlouvy, může se tak stát způsobem uvedeným v § 127 odst. 4 ObchZ*“.³³ Funkce prvních jednatelů pak vzniká až zápisem společnosti do obchodního rejstříku, tedy okamžikem jejího vzniku. Je to logické, neboť vzhledem k tomu, že jednatel je statutárním orgánem společnosti, nemůže se jím nikdo stát, dokud tato společnost jako subjekt práva neexistuje.

³² Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, 263 s.

³³ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové sp.zn. 15 Co 11/93 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR pod č. 41/1995

2.2 Ustanovení jednatele či jednatelů během existence společnosti.

Dochází-li k ustanovení jednatelů po vzniku společnosti, vzniká jejich funkce okamžikem, kdy o jejich jmenování bylo platně a účinně rozhodnuto. Může však vzniknout i později, a to dnem uvedeným v rozhodnutí společníků nebo valné hromady o jmenování jednatele. Naopak je vyloučena zpětná účinnost rozhodnutí o jmenování. Takové rozhodnutí by bylo neplatné a rejstříkový soud je povinen zápis pro rozpor se zákonem odmítnout.

Ke jmenování jednatele za doby existence společnosti může podle obchodního zákoníku dojít trojím způsobem:

- 1) usnesením valné hromady podle § 125 odst. 1 písm. f) ObchZ. Případně i souhlasem společníků dle § 127 odst. 7 ObchZ,** kdy společníci, kteří nebyli přítomni na valné hromadě, projeví svůj souhlas s rozhodnutím valné hromady i mimo valnou hromadu. Tento souhlas musí být společnosti doručen ve lhůtě jednoho měsíce ode dne, kdy se konala nebo měla konat valná hromada.
- 2) rozhodnutím společníků dle § 130 ObchZ.** Jde o případ, kdy je společníkům zákonem umožněno přijímat rozhodnutí i mimo valnou hromadu. V takovém případě osoba, která je oprávněna svolat valnou hromadu, předloží návrh usnesení společnosti společníkům k vyjádření s oznámením lhůty, ve které mají učinit písemné vyjádření. Pokud se společníci v dané lhůtě nevyjádří, platí, že nesouhlasí. Osoba, která předložila návrh usnesení, oznámí výsledky hlasování jednotlivým společníkům. Většina se v tomto případě počítá z celkového počtu hlasů, které přísluší všem společníkům.
- 3) rozhodnutím jediného společníka podle § 132 ObchZ.** V tomto případě se valná hromada nekoná a její působnost vykonává tento jediný společník. Toto rozhodnutí musí mít písemnou formu a musí být společníkem podepsáno.

Jiný způsob ustanovení jednatele za existence společnosti, než některým z výše uvedených způsobů, není možný. Není tudíž přípustné, aby společenská smlouva či stanovy stanovili, že jednatele může jmenovat jiný orgán společnosti či třetí osoba.³⁴

Vznik funkce jednatelů ustanovených za existence společnosti nastává okamžikem jejich jmenování, tedy některým z výše uvedených způsobů. Na rozdíl od prvních jednatelů jmenovaných ve společenské smlouvě či zakladatelské listině, jejichž zápis do obchodního rejstříku má konstitutivní účinky, má tak zápis jednatelů ustanovených za existence společnosti pouze deklaratorní povahu. Díky tomu je nově jmenovaný jednatel oprávněn jednat jménem společnosti ve všech záležitostech již od okamžiku svého jmenování. Časový nesoulad okamžiku vzniku funkce a okamžiku zápisu do obchodního rejstříku však často vyvolává problémy. Může tak např. dojít k situaci, kdy třetí osoba jednající v dobré víře v zápis v obchodním rejstříku, bude jednat s osobou, která už jednatelem není. V tomto případě je nutno postupovat dle ustanovení § 29 odst. 1 a 3 ObchZ. Takové jednání bude tedy společnost zavazovat, pokud společnost neprokáže, že třetí osoba o nesouladu mezi skutečným a zapsaným stavem věděla.

V praxi je rovněž obvyklé, že nově jmenovaný jednatel podává návrh na zápis své osoby do obchodního rejstříku. Pakliže rejstříkový soud zamítne návrh na povolení zápisu nového jednatele, považuje se jeho jmenování od počátku za neplatné. Tím však nejsou dotčena práva třetích osob nabytá v dobré víře.³⁵ Výkon funkce neplatně jmenovaného jednatele pak končí ke dni právní moci rozhodnutí. Pokud by totiž odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a povolil zápis, pak je jmenování platné³⁶

V průběhu existence společnosti může dojít k tomu, že se funkce jednatele uprázdní. V takovém případě je valná hromada společnosti podle ustanovení § 135 odst.

³⁴ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 263.

³⁵ Srov. § 30 odst. 2 ObchZ.

³⁶ Dědič, J., Holejšovský, J. in Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I., Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 157.

2 ve spojení s § 194 odst. 2 ObchZ povinna jmenovat nového jednatele, a to ve lhůtě 3 měsíců od okamžiku, kdy zanikla funkce původního jednatele. Podle názoru odborné veřejnosti se jedná o lhůtu pořádkovou, jejíž nedodržení má za následek pouze vznik závazku k náhradě škody osobami, které byly povinny svolat valnou hromadu za účelem volby nového jednatele.³⁷ V případě, že společnost nemá obsazenou pozici jednatele, a ani ve lhůtě jednoho roku ode dne, kdy skončil výkon funkce všem jednatelům, nebude zjednána náprava, může soud rozhodnout o jejím zrušení a nařízení likvidace podle § 68 odst. 6 písm. a) ObchZ.

Ve společnosti s ručením omezeným, která má pouze jednoho jednatele, může dojít k situaci, kdy v důsledku pozbytí funkce jednatele, nebude statutární orgán schopen plnit svoji funkci. V tomto případě může jmenovat chybějícího jednatele soud na návrh osoby, která osvědčí právní zájem, a to na dobu, než bude jmenován nový jednatel nebo jednatele.

3. Zánik funkce jednatele

Zánikem funkce jednatele dochází rovněž k zániku práv a povinností tvořících obsah právního vztahu mezi společností a jednatelem. Nezaniká však odpovědnost za porušení právních povinností, kterých se daná osoba dopustila při výkonu funkce jednatele, pokud zákon nestanoví něco jiného. Odpovědnostní povinnosti plynoucí z porušení povinností při výkonu funkce totiž nejsou obsahem funkce jednatele.³⁸

Obchodní zákoník nestanoví výslovně způsoby zániku funkce jednatele. Z ustanovení § 135 odst. 2 ve vazbě na ustanovení § 194 odst. 2 a odst. 7 ObchZ však můžeme dovodit, že funkce jednatele zaniká především **smrtí jednatele**, jeho

³⁷ Dědič, J. in Dědič J., Kunešová- Skálová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Praha: nakladatelství Polygon, 1999, s. 422, shodně též Eliáš, K., Hejda, J. in Eliáš, K., Dvořák, T. a kolektiv. Obchodní zákoník. 5. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 2006, s. 318

³⁸ Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 1203.

odstoupením z funkce, odvoláním z funkce, uplynutím funkčního období a ztrátou způsobilosti k výkonu funkce jednatele. Z povahy věci plyne, že funkce jednatele zaniká rovněž spolu se **zánikem společnosti**. Někteří autoři řadí ke způsobům zániku funkce jednatele i **výpověď** a **dohodu stran**, což dovozují především z ustanovení občanského zákoníku týkajících se zániku závazku.³⁹

Stejně jako v případě zápisu jednatele ustanoveného za existence společnosti, tak i u zániku funkce jednatele, má výmaz z obchodního rejstříku pouze deklaratorní povahu. Rovněž i zde jsou tedy chráněna práva třetích osob nabytá v dobré víře v pravdivost údajů zapsaných v obchodním rejstříku. V této souvislosti je nutno zdůraznit, že dojde-li k zániku funkce jednatele, pak je nutno vždy toto zapsat do obchodního rejstříku, a to i tehdy, pokud by společnost pak vůbec neměla obsazený statutární orgán. Tento závěr lze podepřít i usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 15.1. 2001 sp.zn. 7 Cmo 271/2000, kde soud konstatuje: *„Zápis či výmaz členů představenstva akciové společnosti coby statutárního orgánu do resp. z obchodního rejstříku má charakter toliko deklaratorní, tedy pouze zobrazuje již nastalý skutečný právní stav. Jestliže došlo k zániku funkcí členů představenstva akciové společnosti, je povinností rejstříkového soudu tuto změnu do obchodního rejstříku zapsat, tedy představenstvo vymazat, a to i přesto, že členové představenstva nebyli ve svých funkcích nahrazeni.“*⁴⁰ I když se uvedené rozhodnutí vztahuje na členy představenstva akciové společnosti, domnívám se, že jej lze analogicky aplikovat i na jednatele společnosti s ručením omezeným. Rejstříkové soudy mají rovněž povinnost udržovat soulad mezi stavem skutečným a stavem zapsaným v obchodním rejstříku.

³⁹ Srov. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 270.

⁴⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 1. 2001, sp. zn. 7 Cmo 271/2000, Soudní rozhledy, 2001, č. 5, s. 153.

3.1. Smrt jednatele

Smrt jednatele nebude v praxi zřejmě nejčastějším způsobem zániku funkce jednatele, přesto však k němu může dojít. Smrtí jednatele zaniká jeho funkce v důsledku toho, že se jedná o závazek osobní povahy.⁴¹ Výkon funkce jednatele pak tedy na dědice nepřechází a zaniká buď okamžikem smrti jednatele, případně jeho prohlášením za mrtvého.

3.2. Odstoupení z funkce

Pro odstoupení jednatele z funkce neobsahuje obchodní zákoník zvláštní úpravu. Uplatní se tedy ustanovení § 66 odst. 1 ObchZ, které upravuje obecně možnost odstoupení z funkce pro statutární orgány nebo jejich členy.

Stejně jako nemůže být nikdo do výkonu funkce jednatele nucen, a je vyžadován jeho souhlas s ustanovením do této funkce, tak i na druhé straně, nemůže být jednatel nucen v této funkci setrvávat. Možnost odstoupení z funkce je právem jednatele.⁴² Jednatel může z funkce odstoupit z jakéhokoliv důvodu nebo i bez udání důvodu, což ostatně plyne i z již dříve zmiňovaného článku 9 odst. 1 LZPS. Požadavek dobrovolnosti zmiňuje ve své práci i I. Pelikánová⁴³: *Základním principem, který je vyjádřen v prvním odstavci, je dobrovolnost výkonu funkcí v obchodní společnosti.*“ K. Eliáš⁴⁴ pak k možnosti odstoupení uvádí: *„Kdokoli kdo v s.r.o. působí jako jednatel, může ze své funkce kdykoli odstoupit. Úkon má povahu odstoupení od smlouvy, protože vztah mezi oběma subjekty stojí na smluvním základě. Jde o úpravu dispozitivní.“*

⁴¹ Srov. § 66 odst. 2 ObchZ.

⁴² Srov. Znění § 66 odst. 1 ObchZ.

⁴³ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, 2. vydání, Praha, Linde Praha, 1998, s. 132.

⁴⁴ Eliáš, K. Jednatel s.r.o. po novele V. Zánik jednatelské funkce, Obchodní právo, 1996, č. 6, s. 10.

Proces odstoupení jednatele můžeme rozdělit do dvou fází. V první fázi musí jednatel ve smyslu § 66 odst. 1 ObchZ odstoupení oznámit, a to orgánu, jehož je členem, nebo orgánu, který jej jmenoval. Tímto orgánem jsou tedy buď zbývající jednatelé, nebo valná hromada. Možnost oznámení odstoupení zbývajícím jednatelům nepřipouští J. Dědič, jelikož odmítá kolektivní chápání statutárního orgánu v případě více jednatelů. K výše uvedenému tedy J. Dědič⁴⁵ uvádí: „*Osoby, jež nejsou členem orgánu (např. jednatel, likvidátor), mohou oznámit odstoupení z funkce pouze orgánu, který je zvolil (jmenoval).*“ Forma oznámení není obchodním zákoníkem upravena, není tudíž vyloučeno ani ústní oznámení. Z hlediska důkazního a z potřeby právní jistoty stran se však přikláním k písemné formě tohoto projevu vůle.

Příslušný orgán, jemuž bylo odstoupení oznámeno, nemůže rezignaci schválit nebo odmítnout, ale může ji pouze vzít na vědomí. Vyplývá to mimo jiné i z usnesení Vrchního soudu v Praze⁴⁶, který judikoval, že „*projednání odstoupení jednatele valnou hromadou společnosti s ručením omezeným je jen oficializovaným a institucionalizovaným vzetím na vědomí jednostranného projevu vůle odstupující osoby.*“

Ve druhé fázi procesu odstoupení pak výkon funkce jednatele končí dnem, kdy jeho odstoupení projednala nebo měla projednat valná hromada. Jak bylo zmíněno výše, toto projednání je pouze formálním aktem, jehož účelem je zabránění ochromení společnosti v důsledku odstoupení jednatele a poskytnutí možnosti učinit potřebná opatření, spočívající buď v doplnění počtu jednatelů, nebo jmenování nového jednatele. Podmínkou zániku funkce však je, že odstoupení projednala nebo měla projednat řádně svolaná valná hromada, a to i když nebyla usnášeníschopná.⁴⁷

Společenská smlouva nebo stanovy však mohou stanovit, že výkon funkce končí dnem, kdy odstoupení projednali zbývající jednatelé. V případě, že společenská smlouva či stanovy takovéto ustanovení neobsahují, je k projednání oprávněna pouze

⁴⁵ Dědič J., J. in Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 444.

⁴⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.1.2004 sp. zn. 7 Cmo 89/2003, Soudní rozhledy, 2004, č. 10, s. 385 a násl.

⁴⁷ Srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.7. 1999 sp. zn. 7 Cmo 672/98, Právní rozhledy, 2000, č. 6, s. 279 a násl.

valná hromada. Příslušný orgán je povinen odstoupení projednat na svém nejbližším zasedání poté, co se o odstoupení z funkce dozvěděl.

Ustanovení § 66 odst. 1 připouští také možnost, aby došlo k zániku funkce, aniž by došlo k výše uvedenému projednání. Jde o případ, kdy jednatel oznámí své odstoupení bez předchozího sdělení přímo na zasedání valné hromady nebo zasedání zbývajících jednatelů. Výkon funkce pak končí až uplynutím dvou měsíců po takovém oznámení. Eventuálně může valná hromada nebo zbývajcí jednatelé na žádost odstupujícího jednatele schválit jiný okamžik zániku funkce. Podle T. Dvořáka⁴⁸ může být tímto jiným okamžikem zániku funkce schválen nejdříve ten den, kdy byla rezignace na zasedání podána. Účelem je zabránit odstupujícímu jednatele, aby ostatní postavil před hotovou věc a společnost opustil okamžitě.

V souvislosti s odstoupením jednatele z funkce je nutno zmínit, jak je tomu s ukončením výkonu funkce v jednočlenné společnosti, pokud je ve společnosti jediný jednatel. Sporným je v tomto případě okamžik zániku funkce tohoto jednatele. Podle ustanovení § 132 odst. 1 ObchZ se totiž v jednočlenné společnosti nekoná valná hromada, ale působnost valné hromady vykonává právě tento společník. Jediný společník tak může rozhodovat prakticky kdykoliv a nelze tudíž přesně určit situaci, kdy při výkonu působnosti valné hromady zasedá.⁴⁹ K projednání odstoupení jednatele tak může dojít okamžitě, jakmile je společníkovi oznámeno. Otázkou tedy je, zda výkon funkce jednatele končí již doručením oznámení společníkovi nebo teprve uplynutím dvouměsíční lhůty od tohoto okamžiku, tak jak je uvedeno ve větě šesté § 66 odst.1 ObchZ.

K uvedené problematice zaujal Vrchní soud v Praze dvě zcela odlišná stanoviska. V usnesení ze dne 1.2. 2006, sp. zn. 7 Cmo 438/2005, Vrchní soud v Praze⁵⁰ judikoval, že k zániku výkonu funkce jednatele dochází již okamžikem, kdy se jediný společník o odstoupení dozvěděl, tedy kdy mu bylo odstoupení doručeno nebo se dostalo do jeho dispoziční sféry. V odůvodnění pak poukazuje nato, že účel ustanovení

⁴⁸ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 268

⁴⁹ K projednání odstoupení jednatele zákon nepředepisuje zvláštní formu.

⁵⁰ Srov. Vrchní soud v Praze. Odstoupení jednatele z funkce v jednočlenné společnosti s ručením omezeným. Právní rozhledy, 2006, č. 12, s. 462-463.

§ 66 odst. 1 ObchZ není ten, aby jediný společník mohl odstoupení zvrátit, tedy rozhodnout o tom, zda jeho funkce zanikne či nikoli, ale ten aby o něm byl kvalifikovaným způsobem informován a mohl na něj reagovat.

Naproti tomu o několik let dříve, v usnesení ze dne 24.9. 2003, sp. zn. 7 Cmo 364/2002⁵¹, stejný soud rozhodl přesně opačně, když judikoval, že oznámení jednatele o odstoupení z funkce doručené jedinému společníkovi je nutno posuzovat tak, jako by bylo učiněno na zasedání tohoto orgánu. Výkon funkce jednatele pak skončí uplynutím dvou měsíců po doručení, pokud společník na žádost jednatele neschválí jiný okamžik zániku funkce.

Nesoulad mezi uvedenými usneseními pak sjednotil svým rozhodnutím⁵² až Nejvyšší soud. Nejvyšší soud se zde přiklonil k závěrům staršího rozhodnutí Vrchního soudu v Praze⁵³, a konstatoval, že v případě odstoupení jednatele z funkce v jednočlenné společnosti s ručením omezeným, zaniká výkon funkce tohoto jednatele teprve uplynutím dvou měsíců od doručení oznámení jedinému společníkovi.

V odůvodnění pak Nejvyšší soud odkazuje na své dřívější rozhodnutí⁵⁴, ve kterém dovedl, že účelem ustanovení § 66 odst. 1 ObchZ je umožnit orgánům společnosti či členům orgánů společnosti odstoupení z funkce, aniž by jim v tom společnost bránila. Zároveň má však bránit tomu aby statutární orgán či jeho člen ukončil funkci ze dne na den, aniž by dal společnosti přiměřený čas k tomu, aby za něj mohla najít náhradu. Takovým postupem by totiž mohlo dojít k ochromení činnosti společnosti. Oba uvedené cíle pak považuje Nejvyšší soud za rovnocenné.

Závěrem lze dodat, že podle J. Dědiče⁵⁵ nemůže odstoupit z funkce jednatele společník, který byl jmenován do funkce soudem. Stejný názor zastává rovněž T. Dvořák.⁵⁶

⁵¹ Srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.9. 2003, sp. zn. 7 Cmo 364/2002.

⁵² Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.9. 2006, sp. zn. 29 Odo 1549/2005.

⁵³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.9. 2003, sp. zn. 7 Cmo 364/2002.

⁵⁴ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.9. 2003, sp. zn. 29 Odo 181/2003.

⁵⁵ Srov. Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 1201.

3.3. Odvolání

Odvolání, jakožto patrně nejčastější způsob zániku funkce jednatele, je obchodníkem zákoníkem výslovně předvídáno v ustanovení § 125 odst. 1 písm. f). Podle zmíněného ustanovení je k odvolání jednatele oprávněna valná hromada společnosti a k tomuto rozhodnutí je potřeba prosté většiny hlasů (§ 127 odst. 3 ObchZ.). K odvolání může dojít jak z iniciativy jednatele tak i třetí osoby.

V souvislosti s odvoláním jednatele je však třeba připomenout, že je vyloučeno, aby společenská smlouva či stanovy založili neodvolatelnost jednatele.⁵⁷ Výše zmíněné ustanovení je totiž kogentní a není tedy možné valné hromadě toto oprávnění odejmout.

Domnívám se, že stejně tak nelze ve společenské smlouvě či stanovách stanovit, že jednatele lze odvolat pouze z určitých důvodů. Takové ustanovení by bylo neplatné pro rozpor se zákonem. Odvolání jednatele je totiž plně v kompetenci valné hromady. Ta jej může odvolat z jakéhokoliv důvodu nebo i bez udání důvodu a jakékoliv omezení tohoto práva by muselo být výslovně umožněno zákonem.

K tomu aby mohl být jednatel platně odvolán, musí být dodržen řádný procesní postup svolání a rozhodnutí valné hromady, eventuálně rozhodnutí společníků mimo valnou hromadu. V případě že tento procesní postup dodržen není, nelze považovat odvolání jednatele za platné a jednatel zůstává jednatelem.

Vzhledem k tomu, že odvolací důvody závisí zcela na vůli valné hromady, tak případně i rejstříkový soud či soud, rozhodující o neplatnosti usnesení valné hromady může zkoumat pouze procesně právní stránku svolání a usnesení společnosti o odvolání nikoli však stránku věcnou.

Zákon nestanoví, kterým dnem zaniká funkce jednatele, v případě že byl odvolán. Pro okamžik zániku funkce tak bude určující obsah rozhodnutí valné hromady o odvolání jednatele, ve kterém by měl být stanoven den, ke kterému funkce jednatele zaniká. Pokud v rozhodnutí tento den uveden nebude, jen nutně přiměřeně použít

⁵⁶Srov. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 269.

⁵⁷ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.10.2000 sp. zn. 29 Cdo 968/2000, Soudní judikatura, 2001, č. 2, s. 102 a násl.

ustanovení § 574 odst. 2 ObchZ, které upravuje vypovězení mandátní smlouvy mandantem. Odvolání pak nabývá účinnosti dnem, kdy se jednatel o odvolání dozvěděl nebo dozvědět mohl.⁵⁸

Odlišná je situace u jednatele jmenovaného do funkce soudem. Tento nemůže být odvolán valnou hromadou. Je však možné, aby soud, který jmenoval do funkce jednatele společníka, jej také odvolal, nelze-li na něm spravedlivě požadovat, aby byl nadále jednatelem.⁵⁹

3.4. Uplynutí funkčního období

Možnost zániku funkce jednatele uplynutím funkčního období připouští ustanovení § 135 odst. 2 ObchZ odkazující na obdobné použití ustanovení § 194 odst. 2 páté věty, které upravuje zánik výkonu funkce člena představenstva (a tedy i jednatele) uplynutím tří měsíců od skončení funkčního období. Interpretační potíž dané úpravy však spočívá v tom, že obchodní zákoník nikde neupravuje délku funkčního období jednatele, a to ani odkazem na ustanovení § 194 odst. 1 ObchZ, upravující maximální délku funkčního období členů představenstva.

Z ustanovení § 110 ObchZ vyplývá, že stanovení délky funkčního období jednatele není obligatorní náležitostí společenské smlouvy. Jednatel tudíž může být ustanoven na dobu určitou nebo neurčitou. Rozhodující v tomto ohledu bude vůle společníků projevená ve společenské smlouvě nebo ve stanovách.

Z výše uvedeného lze tedy dovodit, že pokud společenská smlouva či stanovy upravují funkční období jednatele, pak výkon jeho funkce zaniká až uplynutím tří měsíců ode dne skončení jeho funkčního období. V případě absence této úpravy je

⁵⁸Srov. Rada, I. in Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2. vydání. Praha: Linde Nakladatelství s.r.o., 2004, s. 57, shodně též Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 1201.

⁵⁹ Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 1202.

jednatel ustaven na dobu neurčitou a ustanovení § 194 odst. 2 věty páté ObchZ se nepoužije. V tomto případě tedy ani není možný zánik jeho funkce uplynutím funkčního období.

3.5. Ztráta způsobilosti k výkonu funkce

Jak již bylo zmíněno v kapitole 1.2., k tomu, aby se určitá osoba stala jednatelem, musí splňovat stanovené předpoklady. Tyto předpoklady jsou obsaženy především v ustanovení § 194 odst. 7 ObchZ, na něž odkazuje ustanovení § 135 odst. 2 ObchZ, a dále pak v ustanovení § 381 ObchZ. Zatímco předpoklady obsažené v § 194 odst. 7 jsou spíše všeobecnými předpoklady pro výkon funkce, ustanovení § 381 se týká zejména předchozího podnikatelského působení jednatele.

V ustanovení § 194 odst. 7 ObchZ je pak uvedeno, že přestane-li osoba, která je jednatelem splňovat některou z podmínek stanovenou pro výkon této funkce obchodním zákoníkem či jiným právním předpisem, jeho funkce tím ex lege zaniká, nestanoví-li obchodní zákoník něco jiného. Zároveň je zde však stanoveno, že pokud za společnost jedná jako jednatel osoba, která přestane splňovat uvedené předpoklady, a tudíž jednatelem již není, je společnost jejím jednáním vázána. To však samozřejmě platí pouze za předpokladu, že třetí osoba nevěděla a ani s přihlédnutím ke všem okolnostem vědět nemohla, že nejedná již s jednatelem.

Na druhé straně ustanovení § 381 odst. 6 ObchZ stanoví, že pokud nastane překážka uvedená v prvním odstavci tohoto paragrafu, existuje možnost, aby příslušný orgán, jakmile se o překážce dozví, jednatele buď odvolal, nebo potvrdil ve funkci. K odvolání nebo potvrzení ve funkci je vyžadován souhlas dvou třetin hlasů společníků přítomných na valné hromadě. V případě, že k potvrzení ve funkci nedojde do tří měsíců ode dne, kdy nastala překážka uvedená v prvním odstavci, výkon funkce zaniká posledním dnem této lhůty.

3.6. Zánik společnosti

Zánikem společnosti dochází rovněž k zániku funkce jednatele. Společnost zaniká výmazem z obchodního rejstříku a součástí tohoto rozhodnutí je i rozhodnutí o vymazání statutárního orgánu. Zánik funkce jednatele v důsledku zániku společnosti je logickým důsledkem, neboť není možné, aby existoval statutární orgán bez společnosti

3.7. Dohoda stran

Obchodní zákoník neupravuje možnost zániku funkce jednatele v důsledku dohody mezi jednatelem a společností, teoreticky ji však nelze vyloučit a to vzhledem k ustanovení § 572 odst. 2 ObčZ. Podle J. Dědiče⁶⁰ je k uzavření takové dohody nutný souhlas valné hromady společnosti. Argumentuje tím, že jinak by takovou smlouvu mohl uzavřít jednatel s jiným jednatelem i bez vědomí společníků, případně i jednatel sám, z jedné strany jménem společnosti a z druhé strany jménem svým.

Názor, že k zániku funkce jednatele může dojít dohodou, zastává i K. Eliáš⁶¹, podle něhož jednatel činí návrh smlouvy, který je akceptován valnou hromadou. Obdobně argumentuje též T. Dvořák.⁶² S těmito názory však polemizuje J. Dědič ve výše uvedené práci, když tvrdí, že usnesení valné hromady není právním úkonem, a nemůže proto být ani akceptem návrhu smlouvy.

⁶⁰ Dědič, J. in Dědič J., Kunešová- Skálová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Praha: nakladatelství Polygon, 1999, s. 424.

⁶¹ Eliáš K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektum, 1997, s. 172.

⁶² Srov. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 270.

Osobně se domnívám, že zánik funkce jednatele tímto způsobem je možný, neboť základem právního vztahu mezi společností a jednatelem je smlouva o výkonu funkce či smlouva mandátní. Výše uvedené ustanovení občanského zákoníku pak umožňuje jednatelem či společností, aby vzájemnou dohodou takovou smlouvu zrušili.

3.8. Výpověď

Výpověď je podle části odborné veřejnosti posledním možným způsobem zániku funkce jednatele, i když v praxi jistě velmi ojedinělým.

Na přípustnost tohoto způsobu zániku funkce existují mezi právními teoretiky dva zcela odlišné názory. Zatímco T. Dvořák⁶³ a K. Eliáš⁶⁴ takovou možnost zániku funkce připouští, zejména s ohledem na ustanovení § 582 ObčZ, J. Dědič⁶⁵ tento způsob zániku funkce odmítá s odůvodněním, že specifická úprava podání rezignace podle § 66 odst. 1 ObchZ vylučuje podání výpovědi jednatelem.

V této otázce bych se přiklonil spíše k názoru J. Dědiče, neboť ustanovení umožňující jednatelem odstoupení z funkce považují za speciální ve vztahu k obecné možnosti podání výpovědi podle občanského zákoníku.

⁶³ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 270.

⁶⁴ Eliáš K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektum, 1997, s. 173.

⁶⁵ Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 1203.

4. Působnost jednatele

Působnost jednatele, jakožto výkonného orgánu společnosti, můžeme rozdělit do dvou základních oblastí. Jednatel je jednak orgánem s vnější působností, přísluší mu tedy jednat jménem společnosti ve všech věcech (§ 20 odst. 1 ObčZ), současně je však i orgánem s působností vnitřní. V rámci této vnitřní působnosti je pak osobou zabezpečující obchodní vedení společnosti a zároveň plní další povinnosti uložené mu zákonem, společenskou smlouvou, rozhodnutím valné hromady, případně smlouvou o výkonu funkce.

Rozsah působnosti jednatele může být v některých případech omezen. Dle § 133 odst. 2 ObchZ může společenská smlouva, stanovy případně valná hromada svým usnesením omezit působnost jednatele. Toto omezení je však vůči třetím osobám neúčinné, bez ohledu nato zda o něm ví. Pokud jednatel překročí toto omezení, bude právní úkon platný (není-li dán jiný důvod neplatnosti) a jednatele stíhá odpovědnost za toto jednání. Neplatný však zůstane ten právní úkon, k němuž nebyl jednatel ex lege vůbec oprávněn.

Působnost jednatele je zákonem omezena i v situaci, kdy je na majetek společnosti prohlášen konkurs. V tomto případě dle ustanovení § 246 odst. 1 InsZ přechází oprávnění nakládat s majetkem společnosti na insolvenčního správce. Jednatel pak vykonává jen tu část působnosti, která na správce nepřešla.

K omezení působnosti jednatele dochází i při vstupu společnosti do likvidace, kdy jeho působnost přechází v zákonem stanoveném rozsahu na likvidátora (§ 70 odst. 3 ObchZ). Avšak v případě, že se místo likvidátora z jakéhokoliv důvodu uvolní, je jednatel povinen vykonávat jeho působnost až do doby, než bude zvolen nebo jmenován nový likvidátor (§ 68 odst. 5 ObchZ).

V neposlední řadě je působnost jednatele omezena i v případě, kdy zákon vyžaduje k určitým právním úkonům předchozí souhlas valné hromady, například při dispozicích s podnikem.

4.1. Obchodní vedení

Jak bylo zmíněno výše a jak vyplývá z ustanovení § 134 ObchZ, náleží jednatelem obchodní vedení společnosti. V případě, že má společnost jediného jednatele, přísluší rozhodování o obchodním vedení výlučně jemu. Má-li však společnost dva a více jednatelů, vyžaduje zákon k rozhodnutí o obchodním vedení souhlas většiny jednatelů, nestanoví-li společenská smlouva něco jiného. Společenská smlouva tak může např. stanovit, že o obchodním vedení bude rozhodovat menšina případně jeden jednatel. Jak vyplývá z ustanovení § 66 odst. 4 ObchZ, mohou se jednatele usnášet tehdy, je-li přítomna nadpoloviční většina z nich. K přijetí rozhodnutí je pak třeba souhlasu většiny přítomných jednatelů. V obou uvedených případech však může společenská smlouva či stanovy zvolit jinou úpravu. V případě rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedajícího. Pokud by jednatel jednal v rozporu s usnesením přijatým většinou z nich, bude jeho jednání společnost zavazovat, avšak on sám bude společnosti odpovídat za škodu, kterou tím způsobil.

Pojem „obchodní vedení“ není obchodním zákoníkem nikde definován. O jeho vymezení se snažila celá řada autorů i judikatura. Podle T. Dvořáka⁶⁶ „*lze obchodní vedení nejlépe charakterizovat jako průběžnou pravidelnou správu záležitostí společnosti a jejího podniku, tzn. rozhodování o organizačních, technických, obchodních, personálních, finančních aj. otázkách běžného života.*“ I. Štenglová⁶⁷ ve svém komentáři definuje obchodní vedení jako „*řízení společnosti, tj. zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o podnikatelských záměrech*“. Obdobným způsobem se vyjadřuje též K. Eliáš:⁶⁸ „*Obchodní vedení zahrnuje především rozhodování o provozních záležitostech společnosti vůbec, tj. po*

⁶⁶ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 251.

⁶⁷ Štenglová, I. In Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 435.

⁶⁸ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektum, 1997, s. 163.

stránce organizační, technické, výrobní, ekonomické, obchodní, personalistické apod.“ Nejvyšší soud⁶⁹ pak pod obchodním vedením rozumí rozhodování o vnitřních záležitostech společnosti, její řízení, zejména pak rozhodování o realizaci její podnikatelské činnosti uvnitř společnosti.

Vedle pokusů o pozitivní vymezení pojmu obchodního vedení se objevují i snahy o jeho vymezení negativní, a to zejména výčtem povinností jednatele, které do obchodního vedení nenáleží. Dle I. Štenglové⁷⁰ tak do obchodního vedení nepatří ty činnosti, které jednatelé provádějí ve vztahu ke společníkům či orgánům společnosti. Za tyto činnosti pak považuje zejména svolání valné hromady dle § 128 odst. 1 ObchZ, oznámení o následném přijetí usnesení valné hromady podle § 127 odst. 8 ObchZ, vedení seznamu společníků podle § 135 odst. 1 ObchZ, předkládání návrhů usnesení společníkům k rozhodnutí mimo valnou hromadu apod. Svůj názor odůvodňuje především tím, že tyto činnosti se bezprostředně nedotýkají každodenní podnikatelské činnosti, ale směřují pouze k zajištění výkonu práv společníků.

K činnostem jednatele, jež nenáleží do obchodního vedení, se vyjádřil i Nejvyšší soud⁷¹, a to konkrétně k povinnosti svolat valnou hromadu. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že svolání valné hromady není součástí obchodního vedení, ale nelze jej považovat ani za jednání společnosti ve vztahu k třetím osobám. Jde o zvláštní zákonem stanovenou povinnost, kterou jednatelé plní nad rámec obchodního vedení společnosti.

Opačný názor, tedy že svolání valné hromady je obchodním vedením, však zastává K. Eliáš.⁷² Svůj postoj odůvodňuje tím, že jde o úkon, jímž se svolává k zasedání vrcholný orgán společnosti. Zcela odlišné stanovisko pak zaujímá ke svolání valné

⁶⁹Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 1 Odon 2/97 publikovaný v časopise Právní rozhledy, ročník 1997, č. 8.

⁷⁰Srov. Štenglová, I. In Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným, 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2006, s. 223.

⁷¹ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. Odon 2/97, publikovaný v časopise Právní rozhledy, ročník 1997, č. 8, s. 429.

⁷²Srov. Eliáš K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektum, 1997, s. 164.

hromady ve svém komentáři I. Pelikánová⁷³, která svolání valné hromady považuje za právní úkon jednatelů.

Dle současné platné právní úpravy není možné přenést obchodní vedení na jiný orgán společnosti, či za tímto účelem vytvořit orgán zvláštní. Vystává však otázka, zda není možné obchodní vedení přenést v určité míře na valnou hromadu, a to na základě ustanovení § 125 odst. 3 ObchZ, které valné hromadě umožňuje vyhradit si k rozhodování věci, které jinak náleží do působnosti jiných orgánů společnosti. Osobně se domnívám, že to možné není. Dle mého úsudku, jistě nebylo záměrem zákonodárce umožnit přenos podstatné části působnosti jednatele, tedy obchodního vedení, na valnou hromadu, zvláště když tuto působnost svěřuje v ustanovení § 134 odst. 1 výslovně jednatelem. Zároveň se přikláním k názoru I. Rady⁷⁴, který ve spolupráci s P. Dobešem k dané problematice uvádí: „*Máme za to, že v jednotlivých otázkách spadajících pod obchodní vedení si valná hromada může vyhradit nutnost svého souhlasu, přenesení obchodního vedení do působnosti valné hromady však možné není. Tento závěr je třeba jednoznačně dovodit z ustanovení § 194 odst. 4 obchodního zákoníku, který zapovídá udílení pokynů představenstvu (s odkazem na ustanovení § 135 odst. 2 obchodního zákoníku i jednatelem) v rámci obchodního vedení společnosti. Argumentem a minori ad maius je třeba dospět k závěru, že stejně jako není možné atrahovat působnost jednatelů jednat jménem společnosti navenek, nelze přenést ani obchodní vedení společnosti*“.

V době vzniku této práce je však již připravena novela obchodního zákoníku⁷⁵, která umožňuje statutárnímu orgánu pověřit obchodním vedením zcela nebo zčásti někoho jiného, s výjimkou činností v rámci obchodního vedení, které zákon svěřuje do výlučné působnosti statutárního orgánu (např. účast na zasedání statutárního orgánu, rozhodování o pověření obchodním vedením, rozhodování o základním zaměření obchodního vedení společnosti)

⁷³Srov. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, 2. vydání, Praha, Linde Praha, 1998, s. 487.

⁷⁴Rada, I., Dobeš, P. in Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2. vydání. Praha: Linde Nakladatelství s.r.o., 2004, s. 11.

⁷⁵Viz tisková zpráva Ministerstva spravedlnosti přístupná ke dni 27. 6. 2001 na <http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=317563>

Jak již bylo zmíněno výše, ustanovení § 194 odst. 4 poslední věty ObchZ ve spojení s § 135 odst. 2 ObchZ zakazuje valné hromadě a i komukoliv jinému dávat jednatelům pokyny týkající se obchodního vedení. Současně však první věta zmíněného ustanovení stanovuje povinnost jednatelů řídit se zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami. Vystává tak otázka, zda nelze poslední větu ustanovení § 194 odst. 4, která zapovídá udílení **pokynů** týkajících se obchodního vedení, vztáhnout i na **zásady**. V této souvislosti je tedy vhodné vymezit rozdíl mezi pokyny a zásadami.

J. Dědič⁷⁶ spatřuje rozdíl mezi zásadami a pokynem v tom, „že zásada vymezuje obecné pravidlo, zatímco pokyn se vztahuje ke konkrétní situaci...Pokyn na rozdíl od zásady musí být formulován výslovně.“ Shodný názor zastává též M. Bartošiková.⁷⁷

I. Rada s P. Dobešem⁷⁸ pak vidí rozdíl mezi oběma pojmy zejména v míře jejich abstraktnosti, když uvádějí: „...udílení pokynů je operativnější a umožňuje dosáhnout žádaného účelu s větší pravděpodobností, dává však současně, resp. právě proto, statutárnímu orgánu menší prostor k využití jeho samostatného uvážení a tím uplatnění jeho odbornosti. Tato úvaha byla zřejmě taky rozhodující při rozhodnutí zákonodárce o vyloučení takového ovlivňování statutárního, tedy odborného orgánu, orgánem laickým, tedy valnou hromadou.“

Vzhledem k výše uvedeným názorům odborné veřejnosti na rozdíly mezi oběma pojmy a na základě vlastní úvahy se domnívám, že zákonodárce zcela úmyslně zakázal pouze udílení pokynů, nikoli i zásad.

Závěrem lze dodat, že je nanejvýš žádoucí aby konkrétní práva a povinnosti jednatelů při obchodním vedení byli upraveny společenskou smlouvou či stanovami.

⁷⁶ Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 2415.

⁷⁷ Bartošiková, M. Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností. Obchodní právo, 1998, č. 11, s. 2.

⁷⁸ Rada, I., Dobeš, P. in Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2. vydání. Praha: Linde Nakladatelství s.r.o., 2004, s. 80.

4.2. Jednání jménem společnosti

Jednatelské oprávnění jednatelů je zakotveno v ustanovení § 133 ObchZ. Rozumíme jím činnost jednatele navenek, tedy právní úkony společnosti vůči třetím osobám. Jak vyplývá z ustanovení § 133 odst. 1, je-li jednatelů více, je oprávněn jednat jménem společnosti každý z nich samostatně, pokud společenská smlouva nestanoví něco jiného. Společenská smlouva tak může např. stanovit, že jednatelé A a B mohou jednat pouze společně, zatímco jednatelé C a D mohou jednat zcela samostatně, nezávisle na ostatních.

K možnosti společného jednání jednatelů se ve svém rozsudku vyjádřil i Nejvyšší soud ČR⁷⁹, když judikoval, že: *„Jednání dvou nebo více jednatelů společně nelze považovat za omezení jednatelského oprávnění, které je ve smyslu ustanovení § 133 odst. 2 obch. z. neúčinné vůči třetím osobám, nýbrž za určení způsobu jednání členů kolektivního statutárního orgánu jménem společnosti.“*

V souvislosti s určením způsobu jednání jménem společnosti pak odbornou veřejnost rozděluje otázka, zda je možné ve společenské smlouvě stanovit, že jednatelé jsou oprávněni v některých věcech jednat pouze společně, a ve všech ostatních pak samostatně nebo zda takové ustanovení ve společenské smlouvě přípustné není.

Mezi zastánce přípustnosti takového řešení patří např. M. Bartošíková s I. Štenglovou⁸⁰ a také K. Eliáš⁸¹. Mezi kritiky uvedeného řešení patří naopak T. Dvořák⁸².

Dle mého názoru není takové určení způsobu jednání statutárního orgánu příliš vhodné a osobně se přikláním k tomu, že je nepřipustné. Domnívám se totiž, že jde o omezení jednatelského oprávnění podle § 133 odst. 2 ObchZ, které je neúčinné vůči třetím osobám. Taková úprava ve společenské smlouvě by ohrožovala právní

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2004 sp. zn. 29 Odo 39/2004.

⁸⁰ Srov. Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 2. Vydání, Praha: Prospektum, 1994, s. 79.

⁸¹ Srov. Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektum, 1997, s. 34.

⁸² Srov. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 253.

bezpečnost třetích stran už jen tím, že by jistě v mnoha případech bylo sporné, zda je třeba jednání jednoho nebo více jednatelů.

Ještě před několika lety bylo také poměrně obvyklou formulací způsobu jednání jménem společnosti uvedení, že jednatel jedná společně s prokuristou. Takové určení způsobu jednání jménem společnosti je však nutno dle současné právní úpravy striktně odmítnout. Vyplývá to především z jasné formulace ustanovení § 13 odst. 2 věty druhé ObchZ, kde se uvádí, že právnická osoba jedná statutárním orgánem nebo za ni jedná zástupce. Spojka „nebo“ zde má přitom vylučovací význam.⁸³ Negativní postoj k uvedené formulaci zaujala rovněž i judikatura. Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí⁸⁴ k dané problematice uvádí: *„Jednatel je statutární orgán jednající jménem společnosti s ručením omezeným, zatímco prokurista je zástupcem společnosti jednající za společnost (v rámci úkonů týkajících se podniku). U jednatele společnosti s ručením omezeným se do obchodního rejstříku zapisuje způsob, jakým jedná jménem společnosti, zatímco u prokuristy se zapisuje způsob jeho podepisování za společnost (způsob jakým činí svůj podpis), a pouze je-li prokuristů více, zapisuje se určení, zda jde o prokuru samostatnou nebo společnou. Za způsob podepisování tedy nelze považovat údaj o tom, že podepisuje společně se statutárním orgánem.“*

Jednatel k výkonu své funkce nepotřebuje žádné zvláštní pověření ani zmocnění a při jednání se prokazuje pouze aktuálním výpisem z obchodního rejstříku, kde je uvedeno jeho jméno, bydliště a způsob jakým jménem společnosti jedná. Problematická situace tak ovšem může nastat v případě, kdy nově zvolený jednatel ještě není zapsán v obchodním rejstříku. Dle rozhodnutí Vrchního soudu v Praze⁸⁵ lze v takové situaci doložit změnu v osobě jednatele např. notářským zápisem o usnesení valné hromady, kterým byla určité osoba do funkce jednatele zvolena.

Na závěr je nutno připomenout, že bez ohledu na způsob jednání, který je zapsán v obchodním rejstříku, jedná za právnickou osobu v občanském soudním řízení vždy jen

⁸³ Dědič, J. in Dědič J., Kunešová- Skálová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Praha: nakladatelství Polygon, 1999, s. 411.

⁸⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2000 sp. zn. 7 Cmo 55/99, Soudní rozhledy, 2000, č. 6, s. 170 a násl.

⁸⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 5. 2000 sp. zn. 6 A 17/1998, Soudní judikatura ve věcech správních, 2001, č. 1, s. 76 a násl.

jeden jednatel samostatně, což ostatně vyplývá z ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu.

4.3. Povinnosti jednatele

Jak bylo uvedeno v úvodu kapitoly 4., plní jednatel vedle obchodního vedení a jednání jménem společnosti i další konkrétní povinnosti, které mu ukládá obchodní zákoník, společenská smlouva, smlouva o výkonu funkce či rozhodnutí valné hromady. Tyto povinnosti můžeme rozdělit do dvou skupin, a to na povinnosti obecné a povinnosti konkrétní, jež jsou spojeny s určitými konkrétními situacemi.⁸⁶ Mezi obecné povinnosti můžeme zahrnout:

- povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře,
- povinnost loajality,
- povinnost mlčenlivosti,
- zákaz konkurence.

Z konkrétních povinností jednatele, pak obchodní zákoník upravuje:

- povinnost zajistit řádné vedení předepsané evidence a účetnictví (§ 135 odst. 1 ObchZ)⁸⁷
- povinnost vést seznam společníků (§ 135 odst. 1 ObchZ)
- povinnost svolávat valnou hromadu (§ 128 ObchZ)
- podávat návrhy na zápis do obchodního rejstříku
- povinnost podávat společníkům informace o záležitostech společnosti a umožnit jim nahlédnout do dokladů společnosti (§ 122 odst. 2 ObchZ)
- povinnost seznámit společníky s výsledky hlasování mimo valnou hromadu (§ 130 ObchZ)

⁸⁶ Srov. Dědič, J. in Dědič J., Kunešová- Skálová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Praha: nakladatelství Polygon, 1999, s. 426.

⁸⁷ Dle I. Štenglové je tato povinnost součástí obchodního vedení. Viz Štenglová, I. In Štenglová, I., Plíva S., Tomsa M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 436.

- povinnost účastnit se rozhodování jediného společníka, pokud o to požádá (§ 132 odst. 2 ObchZ)

V dalším výkladu bych se rád zabýval pouze povinnostmi obecnými. Důvodem je především zásadní povaha těchto povinností, které svým významem přesahují úpravu společnosti s ručením omezeným a vztahují se i na statutární orgány ostatních kapitálových společností.

4.3.1. Povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře

Povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře plyne pro jednatele z ustanovení § 135 odst. 2, jež odkazuje na obdobné použití ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ, které tuto povinnost stanoví pro členy představenstva akciové společnosti.

Stejně jako v případě obchodního vedení, není ani pojem „péče řádného hospodáře“ v obchodním zákoníku nikde definován. Tento pojem byl do obchodního zákoníku zaveden jeho novelou zákonem č. 370/2000 Sb., která tak nahradila dříve užívaný pojem „náležitá péče.“ Důvodová zpráva⁸⁸ k návrhu tohoto zákona definovala „náležitou péči“ (ve vztahu k § 79a ObchZ) jako péči „...řádnou, obezřetnou, preferující potřeby a zájmy společnosti. Požadavek této míry péče nevyžaduje odbornou kvalifikaci při plnění povinností ... zahrnuje však jeho péči o to, aby zájmy společnosti byly vyřízeny co nejlépe. Předpokládá tedy, že společník řádně pečující o zájmy společnosti dovede rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu a dovede tuto pomoc pro společnost zajistit.“ Důvodová zpráva pak dále ve vztahu k ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ stanovila, že pojem „náležitá péče“ se nahrazuje pojmem „péče řádného hospodáře.“

Vzhledem k absenci zákonné definice, se o vymezení tohoto pojmu pokusila právní teorie.

⁸⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 370/2000 Sb., kterým se mění obchodní zákoník, ASPI, ev. č. 14152 (LIT).

Dle J. Dědiče⁸⁹ zahrnuje pojem péče řádného hospodáře především „požadavek plnit povinnosti na určité odborné úrovni, která však nemusí dosahovat úrovně znalostí odborníka daného oboru, avšak musí být odborníkem na řízení korporací, požadavek seznamovat se s novými poznatky v oboru řízení a správy společností a uplatňovat je v činnosti společnosti a při rozhodování se rozhodovat se znalostí věci a v případě, že člen představenstva nemá potřebné odborné znalosti, povinnost zajistit posouzení daného případu osobou, která potřebné odborné znalosti má. Požadavek péče řádného hospodáře vyžaduje aktivní přístup k plnění povinností a nedostatek znalostí potřebných k výkonu funkce nebo nedostatek času pro jejich uplatnění není omluvitelným důvodem pro nevyhovění péče řádného hospodáře.“

K. Eliáš⁹⁰ se domnívá, že pojem péče řádného hospodáře je „...„sjednocením označení požadavku vyššího stupně kvality jednání člena představenstva-po povinných osobách je tedy nutné požadovat, aby správu společnosti konali tak, jakoby se starali o vlastní majetek...Péče řádného hospodáře je kategorií kvantifikovatelnou a nesubsumuje nutně také odbornost.“

V obdobném duchu vymezuje pojem péče řádného hospodáře i I. Štenglová:⁹¹ „Pod pojmem péče řádného hospodáře si lze, podle našeho názoru, představovat takovou péči, s jakou hospodář, který je vybaven potřebnými znalostmi a dovednostmi a chová se odpovědně a svědomitě, pečoval o svůj majetek. Přitom nelze vyžadovat, aby člen představenstva byl odborníkem ve všech oblastech, kterých je třeba při obchodním vedení společnosti a jednání jménem společnosti.“

Vzhledem k výše uvedeným názorům právních teoretiků se domnívám, že k tomu aby jednatel vykonával funkci s péčí řádného hospodáře, není nutné, aby měl zvláštní odborné znalosti, které by se vázaly na konkrétní předmět podnikání té které obchodní společnosti a které by jej k této funkci předurčovali. Ostatně ani obchodní zákoník při výčtu předpokladů nutných pro výkon funkce jednatele požadavek

⁸⁹ Dědič, J., J. in Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III., Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 2417.

⁹⁰ Eliáš, K. a kol. Obchodní zákoník-praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od r. 1900, Praha: nakladatelství Linde, 2004, s. 429.

⁹¹ Štenglová, I. In Štenglová, I., Plíva S., Tomsa M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 669.

odborných znalostí nezmiňuje. Na druhé straně by však jistě měl mít základní znalosti týkající se problematiky faktického řízení společnosti, stejně jako základní přehled z ekonomické a právní oblasti. V případě, že jednatel nemá v určité záležitosti potřebné odborné znalosti, měl by si vyžádat od kvalifikovaných odborníků nutné podklady k posouzení této záležitosti. Tento požadavek ostatně zmiňuje ve svém rozsudku i Nejvyšší soud ČR.⁹²

V případě, že jednatel poruší povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, odpovídá za škodu, kterou tím společnosti způsobí. Je-li sporné, zda jednatel jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento jednatel.

V návrhu nového zákona o obchodních korporacích⁹³ je pak v souvislosti s pravidly jednání členů statutárních orgánů v ustanovení § 55 odst. 1 stanoveno, že péčí řádného hospodáře neporuší ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace. V ustanovení § 56 odst. 1 se pak uvádí, že při posuzování zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v podobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu.

V souvislosti s těmito ustanoveními připravované úpravy tak bude do českého právního řádu zavedeno tzv. pravidlo podnikatelského úsudku (business judgement rule). To dává možnost jednajícím orgánům, aby prokazoval, že v rámci rozhodování jednal *lege artis* a nenese tedy odpovědnost za případnou újmu, třebaže by ji v ekonomickém smyslu způsobil.⁹⁴

⁹² Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008 ze dne 30. 10. 2008.

⁹³ Paragrafované znění návrhu přístupné ke dni 1. 6. 2011 na

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/zakon-o-obchodnich-korporacich/navrh-zakona.html>

⁹⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona o obchodních korporacích přístupná ke dni 1. 6. 2011 na

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce->

[storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.pdf)

pdf

4.3.2. Povinnost loajality

S povinností jednatele vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře úzce souvisí i tzv. povinnost loajality. Jedná se o povinnost jednatele jednat v souladu se zájmy společnosti, tedy nikoli v zájmu pouze určitého společníka či v zájmu vlastním nebo dokonce v zájmu třetí osoby.

Tuto obchodním zákoníkem výslovně nezakotvenou povinnost lze dovodit z ustanovení § 567 odst. 2 ObchZ. Podle tohoto ustanovení činnost, k níž se mandatář (a tedy i jednatel) zavázal, je tento povinen uskutečňovat podle pokynů mandanta a v souladu s jeho zájmy, které mandatář zná nebo znát musí. Tohoto ustanovení lze užít s ohledem na znění ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ, dle kterého se vztah mezi společností a jejím statutárním orgánem řídí přiměřeně ustanoveními o smlouvě mandátní.

Za součást povinnosti loajality je nutno považovat i povinnost jednatele řídit se pokyny a zásadami schválenými valnou hromadou, jsou-li v souladu s právními předpisy a stanovami. Tato povinnost pro jednatele vyplývá z ustanovení § 194 odst. 4 ObchZ, na jehož použití odkazuje § 135 odst. 2 ObchZ. V této souvislosti může vyvstat otázka, zda se jednatel může od pokynů valné hromady odchýlit či nikoliv, a to s ohledem na znění ustanovení § 567 odst. 3 ObchZ.

Osobně se v této otázce přikláním k názoru J. Dědiče,⁹⁵ podle něhož je součástí povinnosti loajality i možnost odchýlit se od pokynů valné hromady, je-li to naléhavě nezbytné v zájmu společnosti a jednatel nemůže včas obdržet souhlas valné hromady. Smlouva o výkonu funkce nebo společenská smlouva však mohou takovou možnost vyloučit.

Lze tedy shrnout, že povinnost loajality je velmi úzce spjata s povinností výkonu funkce s péčí řádného hospodáře a můžeme ji považovat za její součást. Lze si totiž jen těžko představit statutární orgán, který by postupoval s péčí řádného hospodáře a zároveň nejednal v souladu se zájmy společnosti. Podstatou povinnosti loajality je tedy

⁹⁵Dědič, J. in Dědič, J., Kunešová- Skálová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Praha: nakladatelství Polygon, 1999, s. 430.

taková činnost jednatele, která je vykonávána pro společnost a v jejím zájmu a nikoliv v zájmu někoho jiného.

4.3.3. Povinnost mlčenlivosti

Povinnost mlčenlivosti plyne pro jednatele zprostředkovaně z odkazu ustanovení § 135 odst. 2 ObchZ na ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ. Dané ustanovení upravuje povinnost členů představenstva zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu.

Uvedená formulace však připouští z gramatického hlediska dvojí výklad. Podle jednoho rozlišuje obchodní zákoník důvěrné informace na straně jedné a skutečnosti, které jsou společnosti způsobitelné přivodit škodu na straně druhé. K tomuto výkladu se ve své publikaci přiklání J. Dědič⁹⁶, který k dané problematice dále uvádí: „*Rozdíl mezi oběma případy je v tom, že povinnost mlčenlivosti ve vztahu k důvěrným informacím platí bezvýjimečně bez ohledu na to, zda prozrazení důvěrné informace může způsobit společnosti škodu, zatímco jiné skutečnosti než důvěrné informace jsou předmětem povinnosti mlčenlivosti, pouze pokud by jejich prozrazení třetí osobě mohlo společnosti způsobit škodu.*“

Výše uvedené ustanovení je však možno vykládat i tak, že jde o informace a skutečnosti, které jsou důvěrné a způsobitelné společnosti způsobit škodu. Tuto argumentaci zastává ve svém komentáři I. Štenglová.⁹⁷

Pojem „důvěrné informace“ není však přímo obchodním zákoníkem nikde definován. I. Štenglová⁹⁸ se tudíž domnívá že „... *takovými informacemi budou všechny informace tvořící předmět obchodního tajemství...*“. Obchodním tajemstvím jsou pak ve smyslu ustanovení § 17 ObchZ veškeré skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které mají skutečnou nebo alespoň potenciální

⁹⁶ Dědič, J. in Dědič J., Kunešová- Skálová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Praha: nakladatelství Polygon, 1999, s. 430.

⁹⁷ Srov. Štenglová, I. In Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 669.

⁹⁸ Viz tamtéž.

materiální či nemateriální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, mají být podle vůle podnikatele utajeny a podnikatel odpovídajícím způsobem jejich utajení zajišťuje.

Osobně se však domnívám a přikláním se tak k názoru I. Rady a M. Augustýna⁹⁹, že pojem „důvěrná informace“ je pojmem mnohem širším než „obchodní tajemství“, neboť nemusí jít nezbytně o informaci obchodní, výrobní či technické povahy. Za důvěrné lze považovat i informace mající povahu personální, organizační či informace týkající se měnového vývoje, atd. I. Rada s M. Augustýnem¹⁰⁰ pak k samotnému pojmu důvěrných informací uvádějí: „... *důvěrnými informacemi jsou ty informace, které společnosti způsobují jinou újmu než majetkovou škodu.*“

Prozrazením důvěrné informace třetím osobám ve smyslu § 194 odst. 5 ObchZ rozumíme nejen její zveřejnění, uveřejnění či šíření ale i její sdělení jakýmkoli jiným způsobem (tedy např. i důvěrným sdělením).

Povinnost mlčenlivosti však nelze pojímat absolutně, neboť by tím byl prakticky znemožněn obchodní styk. Sám obchodní zákoník počítá s výměnou důvěrných informací a to v souvislosti s kontraktačním procesem dle ustanovení § 271 ObchZ. Dané ustanovení stanoví, že pokud si strany při jednání o uzavření smlouvy navzájem poskytnou informace označené jako důvěrné, nesmí strana, které byly tyto informace poskytnuty, je prozradit třetí osobě a ani je použít v rozporu s jejich účelem pro své potřeby, a to bez ohledu na to, zda dojde k uzavření smlouvy či nikoli. Ten kdo tuto povinnost poruší má povinnost nahradit škodu v souladu s ustanovením § 373 ObchZ a násl.

Povinnost mlčenlivosti může být dále jistě „prolomena“ v souvislosti s tzv. due diligence, jež vyžadují budoucí investoři před případným kapitálovým vstupem do společnosti. Informace požadované investory jsou často velmi podrobné a mají zpravidla charakter důvěrných informací. Odmítnutí poskytnutí takových informací by však případného investora mohlo odradit a společnosti tak způsobit škodu, která by

⁹⁹ Srov. Rada, I., Augustýn M., in Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2. vydání. Praha: Linde Nakladatelství s.r.o., 2004, s. 97.

¹⁰⁰ Viz tamtéž.

teoreticky mohla vést až k úpadku společnosti. Souhlasím tedy s názorem J. Dědiče¹⁰¹, že zpřístupnění informací v procesu due diligence není porušením povinnosti mlčenlivosti, za předpokladu, že je to v zájmu společnosti a je-li smluvně zajištěna mlčenlivost osob.

Porušení povinnosti mlčenlivosti nespojuje obchodní zákoník s žádnou zvláštní sankcí. Přichází zde tudíž do úvahy již výše zmíněná povinnost k náhradě škody, která porušením povinnosti mlčenlivosti společnosti vznikla, eventuálně je možné odvolání jednatele z funkce. Rovněž není vyloučeno, aby ve smlouvě o výkonu funkce byla pro případ porušení této povinnosti sjednána smluvní pokuta.

4.3.4. Zákaz konkurence

Další významnou povinností, která pro jednatele vyplývá z ustanovení obchodního zákoníku, je zákaz konkurenčního jednání. Obecně bychom mohli zákaz konkurence charakterizovat jako omezení možnosti vykonávat určitou podnikatelskou činnost pro osoby v zákoně uvedené, kterou se tyto osoby mohou dostat do rozporu se zájmy „své“ společnosti. V případě jednatele pak půjde zejména o zabránění tomu, aby zneužil svého postavení ve společnosti v její neprospěch.

J. Dědič¹⁰² se k úpravě zákazu konkurence vyjadřuje takto: „*Cílem úpravy zákazu konkurence je postavit určité bariéry jednatelům v nepoctivém a spekulativním jednání na úkor SRO, a tím i jednotlivých společníků, a umožnit SRO napravit újmu, která jí byla takovým jednáním způsobena.*“ Podle J. Pokorné a E. Večerkové¹⁰³ se zákaz konkurenčního jednání snaží především postihnout jednání, kterým s obchodní společností nečistě soutěží členové jejich vlastních orgánů za účelem osobního

¹⁰¹ Srov. Dědič, J. in Dědič J., Kunešová- Skálová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Praha: nakladatelství Polygon, 1999, s. 433.

¹⁰² Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 1209.

¹⁰³ Srov. Pokorná, J. – Večerková, E.: K zákazu konkurenčního jednání v obchodních společnostech, Právní rozhledy, 1997, č. 12, s. 601.

obohacení a získání neoprávněných výhod. Podle obou autorek je také konkurenční jednání charakterizováno určitými znaky, a to především tím, že jednající osoba je s obchodní společností spjata formální vazbou (člen statutárního či dozorčího orgánu společnosti), tato osoba pak dále realizuje svůj vlastní zájem, čímž poškozuje zájmy společnosti, zejména pak její zájmy majetkové.

Pro členy statutárních orgánů je tato povinnost obecně stanovena v ustanovení § 65 ObchZ, ve vztahu k jednatelům pak zákaz konkurenčního jednání upravuje speciální ustanovení § 136 ObchZ. Podle tohoto ustanovení jednatel nesmí:

- a) podnikat ve stejném nebo obdobném oboru podnikání společnosti ani vstupovat se společností do obchodních vztahů,
- b) zprostředkovávat nebo obstarávat pro jiné osoby obchody společnosti,
- c) účastnit se na podnikání jiné společnosti jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání, a
- d) vykonávat činnost jako statutární orgán nebo člen statutárního nebo jiného orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo s obdobným předmětem podnikání, ledaže jde o koncern.

Ad a) Dle tohoto ustanovení nesmí být jednatel podnikatelem v předmětu podnikání společnosti nebo v oboru obdobném, přičemž není rozhodující, zda při tom vstupuje se společností do obchodních vztahů či nikoliv. Obdobným oborem podnikání se dle J. Dědiče¹⁰⁴ rozumí „...*takový jiný obor podnikání, který je z hlediska soutěžního práva konkurence schopným oborem oboru podnikání SRO.*“ Druhá věta tohoto ustanovení pak zapovídá jednatelem vstupovat se společností do obchodních vztahů, a to bez ohledu nato zda podniká v obdobném či odlišném oboru podnikání. V důsledku toho např. nemůže jednatel, který je současně auditorem či daňovým poradcem, poskytovat své služby společnosti, v níž vykonává funkci statutárního orgánu.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 1209.

¹⁰⁵ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 1. 2006, sp. zn. 2 Afs 4/2005.

Ad b) Dané ustanovení zakazuje jednatelem uzavírat smlouvy mandátní, komisionářské a další smlouvy obstaravatelského typu, jejichž obsahem je obstarávání nebo zprostředkování obchodů společnosti pro jiné osoby. Obstaráváním obchodů pro jiné osoby rozumíme uzavírání smluv, které se týkají obchodů společnosti, vlastním nebo cizím jménem pro jiný subjekt než je tato společnost. Zprostředkováváním obchodů společnosti se pak rozumí taková činnost jednatele, která směřuje k uzavření obchodní smlouvy mezi zájemcem a třetí osobou, jež se týká předmětu podnikání společnosti, v níž vykonává funkci statutárního orgánu.

Ad c) V tomto ustanovení se jednatelem zakazuje, aby se stal společníkem veřejné obchodní společnosti nebo komplementářem komanditní společnosti. Rovněž není možné, aby měl jednatel postavení ovládající osoby (ve smyslu § 66a odst. 1 až 5 ObchZ) v jakékoliv jiné právnické osobě, která má stejný nebo podobný předmět podnikání jako společnost, v níž je jednatelem.

Ad d) Tímto ustanovením je jednatelem zapovězeno vykonávat funkci statutárního orgánu (např. jednatele jiné s.r.o., člena představenstva a.s., ředitele státního podniku, aj.), člena statutárního orgánu nebo jiného orgánu (např. likvidátora, člena dozorčí rady, aj.) v právnických osobách se stejným nebo s obdobným předmětem podnikání, s výjimkou společností, které jsou v koncernovém vztahu se společností, jejímž je jednatelem. Z dikce daného ustanovení pak vyplývá, že není rozhodující, zda jde o koncern smluvní či faktický. Konkurenční jednání uvedené v ustanovení § 136 odst. 1 písm. d) se však od přechozích konkurenčních jednání v určitých okolnostech liší. Výstižně o tom hovoří J. Pokorná a E. Večerková¹⁰⁶, když uvádějí, že formulace písmene d) „... *nestanoví, že fyzické osoby v postavení statutárních orgánů obchodních společností, jejich členů či členů jiných orgánů společnosti nesmí svého postavení zneužívat na úkor zájmů společnosti, nýbrž se snaží zabránit vzniku situací, v nichž lze zneužívání očekávat - souběhu postavení fyzické osoby jako člena statutárních orgánů více společností se stejným nebo podobným předmětem činnosti. Obchodní zákoník tedy nezakazuje vlastní konkurenční jednání, ale snaží se zabránit vzniku okolností, za nichž by velmi pravděpodobně ke konfliktu zájmů a konkurenčnímu jednání došlo.*“

¹⁰⁶ Pokorná, J., Večerková, E.: K zákazu konkurenčního jednání v obchodních společnostech – Některé výkladové problémy, Právní rozhledy, 1997, č. 12, s. 603.

Ustanovení § 136 ObchZ obsahuje pouze minimální výčet jednání jednatele, jímž může dojít k porušení zákazu konkurence. Společenská smlouva či stanovy mohou zákaz konkurence ještě zpřísnit, není však možné rozsah zákazu konkurence zúžit či dokonce vyloučit. Ustanovení § 136 odst. 3 ObchZ pak umožňuje, aby společenská smlouva určila, v jakém rozsahu se vztahuje zákaz konkurence i na společníky.

V případě, že jednatel poruší zákaz konkurence, může po něm společnost v souladu s ustanovením § 65 odst. 2 ObchZ požadovat, aby vydal prospěch z obchodu, při kterém tento zákaz porušil anebo převedl tomu odpovídající práva na společnost. Uvedená práva společnosti vůči jednatelem však zanikají, nebyla-li uplatněna u odpovědné osoby do tří měsíců ode dne, kdy se společnost o této skutečnosti dozvěděla, nejpozději však uplynutím jednoho roku od jejich vzniku. Rovněž není dotčeno právo společnosti vůči jednatelem na náhradu škody způsobenou porušením zákazu konkurence.

Zákaz konkurence upravený obchodním zákoníkem se uplatňuje pouze v době, po kterou jednatel svou funkci ve společnosti vykonává. Není však vyloučeno, aby povinnost dodržovat zákaz konkurence byla smluvně upravena i na dobu po ukončení výkonu funkce. Nejčastěji půjde o tzv. konkurenční doložku obsaženou ve smlouvě o výkonu funkce. Takové ujednání však musí být výslovné, jeho obsahem nesmí být nepřiměřená omezení a osobě, která ukončila výkon funkce statutárního orgánu, musí být poskytnuta odpovídající kompenzace.¹⁰⁷

Závěrem lze dodat, že obdobná konstrukce zákazu konkurence je zachována i v návrhu nového zákona o obchodních korporacích¹⁰⁸. Na rozdíl od současné úpravy je však umožněno, aby společníci společnosti s ručením omezeným udělili souhlas k tomu, aby se osoba, která překážku v podobě zákazu konkurence naplňuje nebo u níž překážka nastane v průběhu výkonu funkce, jednatelem stala, za předpokladu, že o této překážce věděli nebo na ni byli písemně upozorněni poté, co nastala.

¹⁰⁷Srov. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 1995, sp. zn. II. ÚS 192/95.

¹⁰⁸Paragrafované znění návrhu přístupné ke dni 1.6. 2011 na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/zakon-o-obchodnich-korporacich/navrh-zakona.html>

5. Vztah jednatele ke společnosti a jejím orgánům

Vzhledem k tomu, že jednatel je statutárním orgánem společnosti s ručením omezeným, a jeho jednání se tudíž považuje za osobní jednání společnosti, je nezbytná právní regulace tohoto vztahu.

Základem právní úpravy vztahu mezi společností a jednatelem je ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ. Dle zmíněného ustanovení se vztah mezi jednatelem a společností při zařizování záležitostí společnosti řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud mezi společností a jednatelem nebyla uzavřena smlouva o výkonu funkce nebo pokud ze zákona neplyne jiné určení vzájemných práv a povinností.

Jednatel je rovněž podle tohoto ustanovení povinen vykonávat svoji funkci osobně. Jednatel sice může zmocnit určité osoby k některým jednáním (např. zmocnit advokáta k zastupování společnosti před soudem), avšak je vyloučeno, aby zmocnil jinou osobu k výkonu své funkce, a stal se tak pouze jakýmsi formálním statutárním orgánem.¹⁰⁹

Vztah mezi jednatelem a společností je v souladu s ustanovením § 261 odst. 3 písm. f) ObchZ tzv. „absolutním“ obchodněprávním vztahem, což znamená, že takový vztah se vždy řídí obchodním zákoníkem bez ohledu na povahu účastníků takového vztahu. To však nevylučuje možnost, aby nemohl být jednatel zároveň činný v pracovním poměru ke společnosti. Naopak je souběh funkce jednatele a jeho postavení jako vedoucího zaměstnance (např. jako finančního či obchodního ředitele) v českém podnikatelském prostředí běžný a právní řád jej nezakazuje. Judikatura však dovodila, že náplní činnosti takového pracovněprávního poměru nesmí být výkon činnosti statutárního orgánu.¹¹⁰ Zejména pak Nejvyšší soud ČR dlouhodobě považuje pracovní smlouvy vedoucích zaměstnanců, kteří jsou zároveň statutárním orgánem, za neplatné, pokud se činnost vykonávaná na základě pracovního poměru překrývá

¹⁰⁹ Srov. Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 12. 1993, sp. zn. 11 Cm 973/93, Soudní rozhledy, 1995, č. 1, s. 5 a násl.

¹¹⁰ Srov. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 4. 1993, sp. zn. 6 Cdo 108/1992.

s výkonem funkce statutárního orgánu.¹¹¹ K tomuto výkladu Nejvyššího soudu se pak svým rozsudkem¹¹² připojil i Nejvyšší správní soud, když odmítl uznat nároky z dávek nemocenského pojištění pro jednatele a zároveň ředitele společnosti s ručením omezeným, přestože za něj společnost řádně hradila pojistné jako za jiné zaměstnance.

Uvedený rozpor mezi podnikatelskou praxí a judikaturou by však měla odstranit novela obchodního zákoníku¹¹³, o níž jsem se zmínil v kapitole věnované působnosti jednatele. Tato novela má vložit do obchodního zákoníku nový paragraf, umožňující výše uvedený souběh funkcí. Konkrétně pak bude možné vykonávat např. obchodní vedení společnosti ve funkci ředitele v pracovním poměru, i pokud bude ředitel zároveň jednatelem. Zároveň novela vymezuje činnosti, které nebude možné na zaměstnance přenést, jelikož jsou vyhrazeny výlučně statutárnímu orgánu. Stejně tak výslovně stanoví, že přenesení činností statutárního orgánu na jiné osoby nijak nesnižuje odpovědnost statutárního orgánu za porušení povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře. Přípravovaná novela tak plně vychází z návrhu zákona o obchodních korporacích, který tuto oblast upravuje v ustanovení § 47.

5.1. Smlouva o výkonu funkce

Jak již bylo zmíněno výše, v případě že není sjednána smlouva o výkonu funkce, řídí se vztah mezi společností a jednatelem přiměřeně ustanoveními o smlouvě mandátní. Je tomu tak nepochybně proto, že výkon činnosti jednatele se blíží přímému zastoupení, ačkoliv jím není. Je však zřejmé a vyplývá to ostatně i z ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ, že právní úprava mandátní smlouvy se na vztah mezi jednatelem a

¹¹¹Srov. např. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. 21 Cdo 963/2002, Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2005, sp. zn. 26 Cdo 781/2005, a další.

¹¹²Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9.12.2010, sp.zn. 3 Ads 119/2010- 58.

¹¹³ Viz tisková zpráva Ministerstva spravedlnosti přístupná ke dni 27. 6. 2001 na <http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=317563>

společností použije pouze subsidiárně a jen na ty oblasti vztahu, jež nejsou upraveny zákonem či smlouvou o výkonu funkce.

Smlouva o výkonu funkce musí být uzavřena v písemné formě a musí být schválena valnou hromadou nebo písemně všemi společníky postupem dle ustanovení § 130 ObchZ. Nevyžaduje-li společenská smlouva většinu jinou, rozhoduje valná hromada o schválení smlouvy prostou většinou hlasů přítomných společníků. Lze to dovodit především z ustanovení § 127 odst. 4 ObchZ, kde není uvedeno, že k rozhodnutí o schválení smlouvy o výkonu funkce je třeba kvalifikované většiny hlasů.¹¹⁴ Ze zákona není jasné, zda souhlas musí být předchozí nebo zda postačí až souhlas následný. V této otázce souhlasím s názorem J. Dědiče¹¹⁵, který k dané situaci uvádí: „Z toho, že valná hromada schvaluje smlouvu, plyne, že valné hromadě musí být předložena ke schválení smlouva již uzavřená a že nepostačuje, aby valná hromada schválila jen smluvní formulář bez uvedení konkrétních osob a jejich práv a povinností.“

Pokud jde o samotný obsah smlouvy o výkonu funkce, nestanoví obchodní zákoník žádné náležitosti. Při tvorbě obsahu smlouvy tak budou rozhodující kogentní ustanovení obchodního zákoníku upravující vztah jednatele a společnosti, od nichž není možné se odchýlit. Samozřejmě není vyloučeno, aby byly jednatelem smlouvou uloženy povinnosti ve větším rozsahu, než zákon vyžaduje, a to zpravidla za kompenzaci v podobě zvýšené odměny. „Není však přípustné omezení nebo vyloučení povinností jednatele pod limit daný zákonem.“¹¹⁶

Ve smlouvě o výkonu funkce by pak měly být upraveny především otázky týkající se postupu jednatele při obchodním vedení společnosti, jeho práva a povinnosti, způsob odměňování jednatele, pravidla týkající se ukončení výkonu funkce, délky jeho funkčního období či odstupného. Jak bylo zmíněno v kapitole o zákazu konkurence, může smlouva obsahovat i ujednání o tzv. konkurenční doložce, která jednatelem zakazuje

¹¹⁴ Srov. Pohl, T. Smlouva o výkonu funkce, Právní rádce, 2001, č. 3, s. 34.

¹¹⁵ Dědič, J. in Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 458.

¹¹⁶ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 275.

na určitou dobu po ukončení funkce ve společnosti vykonávat aktivity konkurenčního charakteru.

5.2. Odměňování jednatele

Odměňování jednatele v souvislosti s výkonem jeho funkce lze považovat za jednu ze složek vztahu mezi společností a jednatelem. Právo na odměnu plyne pro jednatele z již výše zmiňovaného ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ, jež odkazuje na přiměřené použití ustanovení o mandátní smlouvě, která je dle ustanovení § 566 odst. 1 ObchZ smlouvou úplatnou. Není-li tedy mezi společností a jednatelem sjednáno něco jiného, náleží jednatelemi odměna obvyklá a to ve smyslu ustanovení § 571 ObchZ. Má-li být výkon funkce bezplatný, měla by být tato bezúplatnost výkonu funkce výslovně dohodnuta, případně by se jednatel musel svého práva na odměnu vzdát.¹¹⁷

Právo na odměnu může jednatelemi plynout kromě zákona i ze smlouvy o výkonu funkce, vnitřního předpisu (§ 66 odst. 3 ObchZ), případně o ní může jednorázově rozhodnout valná hromada v souladu s ustanovením § 125 odst. 1 písm. f) ObchZ.

Zákon neupřesňuje, co se rozumí vnitřním předpisem ve smyslu ustanovení § 66 odst. 3 ObchZ. Podle T. Dvořáka¹¹⁸ je však „...*nepochybné, že v s.r.o. to může být společenská smlouva či stanovy.*“ S tímto názorem jistě nelze než souhlasit.

Jak bylo zmíněno výše, může o odměně jednatele rozhodnout i valná hromada, přičemž toto rozhodnutí nelze přenést na jiný orgán společnosti. K rozhodování valné hromady se pak I. Rada s P. Dobešem¹¹⁹ vyjadřují takto: „*Valná hromada může o odměně členů statutárního orgánu nerozhodnout, tj. takové rozhodnutí opominout. Nemůže však jednostranně rozhodnout o tom, že jim odměna nepřísluší. Takové*

¹¹⁷ Srov. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 272.

¹¹⁸ Viz tamtéž.

¹¹⁹ Rada, I., Dobeš, P. in Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2. vydání. Praha: Linde Nakladatelství s.r.o., 2004, s. 168.

rozhodnutí by bylo v rozporu s principem úplatnosti vztahů všech zúčastněných subjektů. V případě, že se tak přesto stane, nebo jestliže nebudou členové statutárního orgánu společnosti souhlasit s výší odměny, mohou se domáhat určení odměny v obvyklé výši.“

Výše odměny není obchodním zákoníkem nijak omezována, lze však jistě dovodit, že by měla být přiměřená náročnosti povinností vykonávaných jednatelem, stejně jako možnostem společnosti. K výši odměny pak D. Ševčík¹²⁰ výstižně dodává: „Ani úplata či odstupné sjednané ve smlouvě o výkonu funkce však nesmí být rozporné se zásadou dobrých mravů či poctivého obchodního styku.“

Z poslední věty ustanovení § 66 odst. 3 ObchZ plyne, že jednatelem právo na odměnu nepřísluší, jestliže svým jednáním zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům nebo se při výkonu funkce dopustil zaviněného porušení svých právních povinností. Souhlasím však s I. Radou a V. Chýským¹²¹, kteří tvrdí, že uvedené ustanovení se aplikuje, pouze pokud jde o tzv. nenároková plnění.

Pro úplnost lze dodat, že v zájmu právní jistoty a předcházení případným sporům se jako nejlepší řešení jeví podrobná úprava způsobu odměňování jednatele obsažená ve smlouvě o výkonu funkce.

5.3. Vztah jednatele a valné hromady

Na vztah jednatele, jakožto výkonného orgánu společnosti s ručením omezeným, k valné hromadě, která představuje nejvyšší orgán společnosti tvořený společníky, lze nahlížet z několika pohledů.

Valná hromada hraje důležitou roli zejména v souvislosti se vznikem a zánikem funkce jednatele, když podle ustanovení § 125 odst. 1 písm. f) ObchZ rozhoduje o jmenování a odvolání jednatelů.

¹²⁰ Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným, vzory podání a listin, právní úprava po novele, 1. vydání, Praha: Prospektum, 2001, s. 26.

¹²¹ Srov. Rada, I., Chýský, V. in Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2. vydání. Praha: Linde Nakladatelství s.r.o., 2004, s. 177.

Zároveň však valná hromada ovlivňuje činnost jednatele tím, že mu může prostřednictvím svých usnesení udílet pokyny v souladu s ustanovením § 194 odst. 4 ObchZ, na jehož použití odkazuje ustanovení § 135 odst. 2 ObchZ. Je ovšem nutno připomenout, že zmíněné ustanovení zapovídá komukoliv (a tedy i valné hromadě) dávat jednatele pokyny týkající se obchodního vedení. O této problematice bylo ostatně již pojednáno v kapitole věnované obchodnímu vedení.

V souvislosti s výše uvedeným bych pak rád ještě zmínil ustanovení § 203 připravovaného zákona o obchodních korporacích¹²². Dle tohoto ustanovení jednatel může požádat valnou hromadu o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení. Zákon pak výslovně stanoví, že pokud jednatel takový pokyn plní, odpovídá za případnou újmu tím způsobenou pouze tehdy, je-li pokyn v rozporu s právními předpisy nebo společenskou smlouvou.

Jednatelé se při výkonu své funkce mají řídit pouze těmi pokyny valné hromady, které jsou v souladu s právními předpisy a stanovami (§ 194 odst. 4 ObchZ). V ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ je však uvedeno, že jednatelé odpovídají společnosti za škodu, kterou způsobili plněním pokynu valné hromady, jen byl-li tento pokyn v rozporu s právními předpisy.

Vyvstává tedy otázka, zda k naplnění odpovědnosti jednatele postačuje, pokud bude pokyn valné hromady v rozporu „pouze“ se stanovami či společenskou smlouvou a nikoliv právním předpisem.

Osobně se domnívám, že v případě, že jednatel v důsledku plnění pokynu valné hromady porušil pouze stanovy společnosti, tak za škodu způsobenou společností neodpovídá. Stanovy i společenská smlouva jsou dle mého mínění dokumenty, které ve značné míře regulují vnitřní dění ve společnosti, nikoli vztah mezi společností a jednatelem. Rovněž si myslím, že pokud by chtěl zákonodárce založit odpovědnost jednatele i v případě plnění pokynu, který je v rozporu se stanovami či společenskou smlouvou, výslovně by to v dotčeném ustanovení uvedl.

¹²² Paragrafované znění návrhu přístupné ke dni 1.6. 2011 na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/zakon-o-obchodnich-korporacich/navrh-zakona.html>

Stejného názoru je i J. Pokorná¹²³: „*Jestliže člen představenstva v důsledku plnění pokynu valné hromady porušil pouze stanovy společnosti, za škodu společnosti způsobenou neodpovídá. Tím však není dotčena odpovědnost osob uvedených § 66 odst. 6, § 66c.*“

Naopak zcela odlišné stanovisko zastává I. Pelikánová¹²⁴, když ve svém komentáři uvádí: „*Je jasné, že ani dříve nemohl člen představenstva zavazovat protiprávní pokyn valné hromady. Také rozpor se stanovami by bylo nutné chápat stejným způsobem, protože stanovy obsahují vnitřní normy právnické osoby, které jsou nadřazené individuálním pokynům, i kdyby to byly pokyny valné hromady. Valná hromada by musela nejprve změnit stanovy, a teprve poté vydávat pokyny odpovídající jejich nové podobě.*“

Od protiprávních pokynů je nutno odlišovat tzv. nevhodné pokyny, tedy pokyny, které sice jsou v souladu s právními předpisy a stanovami, ale jejichž realizací může být společnosti způsobena újma. Ačkoliv povinnost jednatele upozornit valnou hromadu na nevhodnost takového pokynu již není zákonem výslovně stanovena¹²⁵, domnívám se, že ji lze odvodit z povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře. Nesplnění této povinnosti tedy lze považovat za jednání, které je v rozporu s péčí řádného hospodáře a může sebou eventuálně nést odpovědnostní následek ve formě např. odvolání z funkce či neposkytnutí odměny. Odpovědnost jednatele za škodu je tu však po novele č. 370/2000 Sb. vyloučena a přichází v úvahu pouze při plnění pokynu, který je v rozporu s právními předpisy.

V připravovaném návrhu zákona o obchodních korporacích¹²⁶ je pak v souvislosti s plněním nevhodného pokynu v ustanovení § 55 odst. 2 uvedeno, že

¹²³ Pokorná, J. in Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, I. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 2006, s. 614.

¹²⁴ Pelikánová, I. In Pelikánová, I. a kol. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl, 1. vydání, Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 1996, s. 300.

¹²⁵ Před účinností novely obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb. platilo, že členové statutárního orgánu se své odpovědnosti za škodu, způsobené společností splněním nevhodného pokynu valné hromady, mohli zprostit, pokud alespoň jeden z nich na nevhodnost pokynu valnou hromadu upozornil a požádal o zaprotokolování tohoto upozornění do zápisu z valné hromady.

¹²⁶ Paragrafované znění návrhu přístupné ke dni 1.6. 2011 na

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/zakon-o-obchodnich-korporacich/navrh-zakona.html>

v případě, že člen orgánu plní pokyn valné hromady a před jeho splněním jej na jeho nevhodnost upozorní, neodpovídá za případnou z toho vzniklou újmu.

5.4. Vztah jednatele a dozorčí rady

Dozorčí rada, jakožto dozorový a kontrolní orgán, je ve společnosti s ručením omezeným na rozdíl od jednatele pouze fakultativním orgánem. Podle ustanovení § 137 odst. 1 ObchZ je zřizována tehdy, stanoví-li tak společenská smlouva či zákon. Ve většině případů bude tedy její zřízení záviset na vůli společníků projevované ve společenské smlouvě. Ustavení dozorčí rady pak bude zřejmě nejčastější ve společnostech, jež vyvíjejí odborně náročné činnosti, případně tam, kde se společníci na aktivitách společnosti osobně nepodílejí a nejsou ani jednatele.

Ve vztahu k jednatelům plní především dozorovou funkci podle ustanovení § 138 odst. 1 písm. a) ObchZ. Předmětem dohledu je zde nikoli pouze činnost jednatelů související s podnikatelskou činností společnosti, ale veškerá činnost jednatelů a plnění jejich povinností. Kontrole pak podléhá postup jednatele nejen z hlediska zákonnosti, ale i z hlediska hospodárnosti a účelnosti.¹²⁷

Dle ustanovení § 138 odst. 1 písm. b) pak dozorčí rada nahlíží do obchodních a účetních knih a jiných dokladů a kontroluje tam obsažené údaje. Kontrolní funkce dozorčí rady vůči jednatelům se tak nepochybně projevuje i v této oblasti, neboť podle ustanovení § 135 odst. 1 ObchZ jsou jednatele, mimo jiné povinni zajistit řádné vedení předepsané evidence a účetnictví.

Z postavení dozorčí rady jako kontrolního a dozorového orgánu také vyplývá povinnost jednatelů poskytnout jí v tomto směru nezbytnou součinnost. Půjde zejména o povinnost jednatelů umožnit dozorčí radě přístup ke všem interním materiálům společnosti, zejména pak k účetním knihám. V případě, že jednatele tuto povinnost nesplní, nemá však dozorčí rada možnost jednatele jakkoliv postihnout. Může však o

¹²⁷ Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 1215.

tomto porušení informovat společníky, případně valnou hromadu, která pak má možnost jednatele odvolat.

Nutno ovšem zdůraznit že i ve vztahu k dozorčí radě musí jednatel postupovat v souladu se zákonným požadavkem výkonu funkce s péčí řádného hospodáře. Výstižně o tom hovoří T. Dvořák:¹²⁸ „Zjistí-li tedy jednatel, že např. určitý člen dozorčí rady předává získané informace konkurenční společnosti, musí mu přístup k dalším informacím okamžitě zamezit, informovat společníky a ostatní členy dozorčí rady a popř. i podniknout jiná potřebná opatření, jinak porušuje svoje povinnosti při výkonu funkce.“

Závěrem lze poznamenat, že dozorčí radě mohou být svěřeny společenskou smlouvou i jiné kompetence, než ty, které jsou jí svěřeny zákonem. O této možnosti hovoří především I. Štenglová¹²⁹, podle které možnost rozšíření pravomoci tohoto orgánu plyne ze skutečnosti, že společnost si ve svých zakladatelských dokumentech může zřídit i jiné orgány, než ty které upravuje obchodní zákoník.

¹²⁸ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 277.

¹²⁹ Štenglová, I. In Štenglová I., Plíva S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 469.

6. Odpovědnost jednatele

V právní teorii existuje celá řada definic pojmu právní odpovědnost. I přes tyto četné snahy o její vymezení lze však konstatovat, že je institut odpovědnosti v teorii i praxi vnímán jednotně. Mezi nejčastěji zmiňované definice tohoto pojmu patří i ta od J. Čapka¹³⁰, podle kterého: „...se právní odpovědností rozumí povinnost strpět za porušení povinnosti následky stanovené právními normami, v rámci odpovědnostního právního poměru.“

Pod odpovědností jednatele můžeme tedy rozumět negativní právní důsledky, které postihují jednatele v případě, že porušil povinnosti uložené mu zákonem, případně jinou právní skutečností, nejčastěji smlouvou. Tyto negativní důsledky mohou vyplývat jak z norem práva soukromého (v případě jednatele půjde nejčastěji o odpovědnost dle obchodního zákoníku), tak z norem práva veřejného (zejména odpovědnost trestní a správní). V závislosti na tom, zda k porušení povinnosti došlo jednáním zaviněným či nezaviněným, pak rozlišujeme odpovědnost subjektivní a objektivní.

Z hlediska odpovědností jednatele jakožto statutárního orgánu nabývá největšího významu jeho odpovědnost obchodněprávní, tedy odpovědnost dle ustanovení obchodního zákoníku, která je odpovědností objektivní. Obecně je tato odpovědnost upravena v ustanovení § 194 odst. 5 a 6 ObchZ (na jehož použití odkazuje ustanovení § 135 odst. 2 ObchZ), zvláštní případ ručení jednatelů je pak upraven v ustanovení § 131 odst. 5 ObchZ.

V souvislosti se subjekty odpovědnostního vztahu, jehož je jednatel účastníkem, můžeme rozlišovat odpovědnost jednatele ve vztahu ke společnosti, dále odpovědnost ve vztahu ke společníkům společnosti či odpovědnost ve vztahu k třetím osobám (zejména věřitelům společnosti).

V dalším výkladu bych se rád věnoval hlavně odpovědnosti jednatele vůči společnosti, jakožto základnímu typu odpovědnosti statutárního orgánu, krátce se pak zmíním i o zbylých dvou typech odpovědnosti.

¹³⁰ Čapek, J. in Veverka, V., Boguszak, J., Čapek, J.: Základy teorie práva, 1. vydání, Praha, Codex, 1996, str. 145

6.1. Odpovědnost vůči společnosti

Jak již bylo zmíněno v kapitole páté, vztah mezi společností a jednatelem je absolutním závazkovým vztahem, který se přiměřeně řídí ustanoveními o mandátní smlouvě, nestanoví-li smlouva o výkonu funkce něco jiného.

Poruší-li jednatel právní povinnosti, které má ve vztahu ke společnosti, může vůči němu společnost uplatnit sankce.

Nejčastější sankcí pak jistě bude odvolání z funkce na základě rozhodnutí valné hromady. Jak však bylo uvedeno v kapitole věnované zániku funkce jednatele, valná hromada může jednatele odvolat z jakéhokoliv důvodu nebo i bez uvedení důvodu. Příčina odvolání tudíž vůbec nemusí souviset s porušením povinností ze strany jednatele. V důsledku toho tedy sankční charakter odvolání ustupuje do pozadí.

Další sankcí, která přichází v úvahu, je neposkytnutí odměny a to v souladu s ustanovením § 66 odst. 3 ObchZ. Jak však vyplývá z daného ustanovení¹³¹, může jít pouze o neposkytnutí tzv. nenárokového plnění, tedy plnění, které je sjednáno ve smlouvě o výkonu funkce nebo odsouhlaseno valnou hromadou. Důvodem pro neposkytnutí plnění je pak dle zmíněného ustanovení skutečnost, že jednatel výkonem své funkce zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti nebo zaviněně porušil povinnosti při výkonu funkce. K prvnímu z uvedených důvodů, tedy že jednatel výkonem své funkce zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům I. Rada s V. Chýským¹³² uvádí: „*Tento důvod je třeba vykládat tak, že existuje zřejmá, resp. zjevná příčinná souvislost mezi výkonem funkce a nepříznivými hospodářskými výsledky. Člen statutárního orgánu nemusí porušit žádnou povinnost, aby nastal pro něj nepříznivý následek. Společnost pouze musí prokázat, že mezi jeho jednáním a nepříznivým hospodářským následkem je souvislost. Tento nepříznivý následek navíc*

¹³¹ Srov. znění § 66 odst. 3 ObchZ.

¹³² Srov. Rada, I., Chýský, V. in Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2. vydání. Praha: Linde Nakladatelství s.r.o., 2004, s. 178

nemusí být důsledkem výhradně činnosti člena statutárního orgánu, čímž by byla důkazní povinnost společnosti nepřiměřeně ztížena. Postačí, že výkon jeho funkce k tomuto hospodářskému výsledku „přispěl“.

V souvislosti s druhým důvodem, kterým je porušení povinnosti při výkonu funkce, je vhodné zdůraznit, že zde obchodní zákoník vyžaduje zavinění. A to na rozdíl od odpovědnosti za škodu, která je v obchodních vztazích zásadně objektivní a o které bude pojednáno níže. Povinnost dokazovat zavinění zde přitom má společnost.

Jako sankce v případě porušení povinnosti při výkonu funkce jednatele přichází v úvahu i smluvní pokuta. To však jen v případě, že je smluvní pokuta mezi společností a jednatelem sjednána ve smlouvě o výkonu funkce.

6.1.1. Odpovědnost za škodu

Odpovědnost za škodu můžeme považovat za nejčastěji vznikající druh odpovědnosti jednatele. Speciální úpravu této odpovědnosti nalzáme v ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ, které zakotvuje solidární odpovědnost členů statutárního orgánu za škodu, kterou způsobili porušením povinností při výkonu své působnosti. Obecná úprava je pak zakotvena v ustanovení § 373 a násl. ObchZ a ve smyslu ustanovení § 757 ObchZ se použije obdobně.

Ke vzniku odpovědnosti jednatele za škodu je třeba dle ustanovení § 373 ObchZ naplnění několika předpokladů. Jsou jimi:

- a) porušení povinnosti jednatelem,
- b) vznik škody,
- c) příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem škody,
- d) neexistence okolnosti vylučující odpovědnost podle ustanovení § 374 ObchZ

Ad a) Prvním předpokladem odpovědnosti za škodu je porušení některé z povinností, které jsou povinni jednatelé při výkonu své funkce plnit. Povinnost prokazovat, že jednatel porušil v konkrétní situaci určitou povinnost, má společnost. K povinnosti

prokazovat porušení povinnosti pak K. Eliáš¹³³ uvádí: „*Není tedy možné jakoukoli v majetkových poměrech společnosti vzniklou škodu automaticky přičítat k tíži osobě, která ve společnosti zastává určitou funkci s tím, že škoda vznikla v důsledku porušení její povinnosti, která pro ni ze zastávané funkce vyplývá.*“ Výjimku tvoří porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, kde má důkazní povinnost jednatel.

Vedle zmíněné povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, patří mezi nejvýznamnější povinnosti, jejichž porušením může dojít ke vzniku odpovědnosti za škodu, zejména: povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti, povinnost mlčenlivosti, povinnost dodržovat pokyny valné hromady či povinnost dodržovat zákaz konkurence.

Ad b) Druhým předpokladem odpovědnosti za škodu je vznik škody. Škodou ve smyslu ustanovení § 379 ObchZ rozumíme škodu skutečnou a ušlý zisk. K oběma formám pak J. Dědič¹³⁴ uvádí: „*Škodou se rozumí majetková újma, která je vyjádřitelná v penězích. Může jít o škodu skutečnou, jejíž výše je dána tím, oč se zmenšil majetek poškozeného v důsledku porušení právní povinnosti jednatelem, tak o ušlý zisk, který je představován hodnotou majetku, který by poškozený získal (resp. získat mohl), pokud by k porušení povinností nedošlo.*“ Do skutečné škody pak řadíme i náklady, které musela poškozená strana vynaložit v důsledku porušení povinnosti jednatelem

Vzhledem k tomu, že škoda musí být poškozenou stranou prokazatelně dokázána a doložena, mohou logicky nastat obtíže zejména v souvislosti s dokazováním ušlého zisku. V důsledku toho umožňuje poškozené straně obchodní zákoník v ustanovení § 381 požadovat místo skutečného ušlého zisku, náhradu zisku dosahovaného zpravidla v poctivém obchodním styku za podmínek obdobných podmínkám porušené smlouvy v okruhu podnikání, v němž podniká.

Škoda se pak v souladu s ustanovením § 378 ObchZ nahrazuje v penězích. Uvedením v předešlý stav se škoda nahrazuje pouze tehdy, pokud o to společnost požádá a je-li možné a obvyklé.

¹³³ Eliáš, K.: K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností, Právník, 1999, č. 4, s. 320.

¹³⁴ Dědič, J. in Dědič, J., Kunešová- Skálová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Praha: nakladatelství Polygon, 1999, s. 442.

Ad c) K založení odpovědnosti jednatele za škodu je třeba, aby mezi protiprávním jednáním jednatele a vznikem škody byla příčinná souvislost, tedy aby toto protiprávní jednání bylo příčinou vzniku škody. Příčinnou souvislost zde musí prokazovat poškozená společnost.

Ad d) Jednatel se může odpovědnosti zprostit, prokáže-li, že porušení povinnosti bylo způsobeno okolnostmi vylučujícími odpovědnost. Za okolnost vylučující odpovědnost se dle ustanovení § 374 ObchZ považuje překážka, která nastala nezávisle na vůli jednatele a která mu brání ve splnění povinnosti, jestliže nelze rozumně předpokládat, že by jednatel tuto překážku nebo její následky odvrátil nebo překonal, a dále, že by tuto překážku v době porušení povinnosti předvídal.

V praxi může být sporné posouzení toho, zda mohl jednatel překážku či její následky odvrátit či překonat. V této souvislosti bych rád uvedl stanovisko M. Tomsy¹³⁵: „*Při posouzení, zda mohl překážku překonat, se nevychází z jeho okamžitých a zvláštních poměrů, není tu tedy hledisko objektivní, ale vychází se z posouzení, zda to bylo možné při vynaložení péče, kterou lze od podnikatele očekávat.*“ Domnívám se, že s tímto názorem lze souhlasit. U jednatele, jakožto statutární orgánu společnosti a osoby podléhající režimu obchodního zákoníku, se totiž dle mého názoru předpokládá jistá míra znalostí a zkušeností. Jednatel tak tudíž nese i vyšší riziko odpovědnosti za škodu jím způsobenou. Vyšší mírou odpovědnosti osob, které podléhají úpravě obsažené v obchodním zákoníku, se ve svém rozsudku zabýval i Nejvyšší soud.¹³⁶

Podle ustanovení § 374 odst. 2 ObchZ však odpovědnost nevylučuje překážka, která vznikla teprve v době, kdy povinná strana (tedy jednatel) byla v prodlení s plněním své povinnosti, nebo vznikla z jejich hospodářských poměrů.

Poškozená společnost však nemá nárok na náhradu škody, jestliže nesplnění povinnosti jednatele bylo způsobeno jednáním této společnosti (srov. ustanovení § 376 ObchZ), nebo pokud část škody byla způsobena nesplněním povinnosti poškozené společnosti předcházet vzniku škody nebo omezit její rozsah (srov. ustanovení § 382 ObchZ). Je však třeba upozornit nato, že doslovná aplikace těchto ustanovení by mohla

¹³⁵ Tomsa, M. In Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 1110.

¹³⁶ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2003, sp. zn. 29 Odo 690/2001.

vést k tomu, že by poškozená společnost často neměla vůbec nárok na náhradu škody, jelikož jednání jednatele je jednáním společnosti.¹³⁷

V souvislosti s ustanovením § 194 odst. 5 ObchZ je pak nutno zdůraznit, že jakákoli smlouva mezi společností a jednatelem nebo ustanovení stanov, které vylučují nebo omezují odpovědnost jednatele za škodu, jsou neplatné. Výše uvedené lze rovněž dovodit z obecného ustanovení § 386 odst. 1 ObchZ., podle kterého se nelze vzdát nároku na náhradu škody před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout.

V případě, že je škoda způsobena více jednatelem, odpovídají za tuto škodu dle ustanovení § 194 odst. 5 věty třetí ObchZ společně a nerozdílně. V praxi pak někdy může být obtížné rozlišit, kteří z jednatelů způsobili porušením svých povinností společnosti škodu. Zejména v případě, kdy porušení povinnosti jednatele spadá do působnosti obchodního vedení. Vodítkem k rozlišení, kdo z jednatelů svou povinnost porušil, a kdo nikoliv, může být zápis ze zasedání jednatelů, ve kterém jsou uvedeni ti jednatele, kteří hlasovali proti jednotlivým usnesením nebo se hlasování zdrželi. Povinnost pořizovat takový zápis však obchodní zákoník pohříchu stanoví pouze pro akciovou společnost. Domnívám se však, že je v zájmu společnosti i samotných jednatelů, aby takové zápisy byly pořizovány i ve společnosti s ručením omezeným, ačkoliv to obchodní zákoník v případě této společnosti nevyžaduje.

Právo na náhradu škody vůči jednatelem uplatňuje poškozená společnost. Avšak vzhledem k tomu, že společnost jedná svým statutárním orgánem, mohlo by dojít k absurdní situaci, kdyby jednatel uplatňoval jménem společnosti právo na náhradu škody sám vůči sobě. Uvedenou situaci tak řeší obchodní zákoník v ustanovení § 131a, které opravňuje společníky podat jménem společnosti žalobu o náhradu škody proti jednatelem, který odpovídá společnosti za škodu, kterou jí způsobil.

Právo na náhradu škody se pak promlčuje ve čtyřleté subjektivní lhůtě, která začíná běžet ode dne, kdy se společnost dozvěděla nebo mohla dozvědět o škodě, kterou jí jednatel způsobil. Objektivní promlčecí lhůta je desetiletá. Právo na náhradu škody se tak promlčí nejpozději uplynutím deseti let ode dne, kdy došlo k porušení povinnosti.

¹³⁷ Rada, I., Chýský, V. in Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2. vydání. Praha: Linde Nakladatelství s.r.o., 2004, s. 182.

6.1.2. Odpovědnost za porušení zákazu konkurence

Podstata a obsah povinnosti dodržovat zákaz konkurence byl rozebrán již v kapitole 4.3.4. V této části práce bych se tak rád věnoval zejména důsledkům porušení tohoto zákazu. Sankce vyplývající z porušení zákazu konkurence jsou obsaženy v ustanovení § 65 odst. 2 ObchZ, na jehož použití odkazuje § 136 odst. 2 ObchZ.

Společnost je tedy dle zmíněného ustanovení oprávněna požadovat, aby jednatel, který porušil zákaz konkurence:

- a) vydal prospěch z obchodu, při kterém porušil zákaz konkurence,
- b) anebo převedl tomu odpovídající práva na společnost.

Vedle těchto nároků je pak v souladu s poslední větou ustanovení § 65 odst. 2 ObchZ společnost oprávněna požadovat i náhradu škody.

Na vztah mezi nároky uvedenými výše pod písmeny a) a b) existují v teorii dva rozdílné názory.

J. Dědič¹³⁸ se domnívá, že osoba, která porušila zákaz konkurence je povinna vydat prospěch z obchodu, při němž tento zákaz porušila, z čehož jasně plyne, že závazek k plnění ve prospěch osoby, která porušila zákaz konkurence, byl již splněn. Povinnost převést odpovídající práva pak vzniká tehdy, když osoba porušující zákaz prospěch ještě nezískala, ale vznikl jí již nárok na plnění nebo se jedná o opakující se plnění (konkurenční obchod nebyl ještě vůbec nebo zcela konzumován).

Odlíšný přístup pak zaujímá I. Rada s V. Chýským¹³⁹, podle kterých se vydání prospěchu z obchodu uplatní především na porušení povinnosti spočívající v konkurenčním jednání ve prospěch třetího [§ 136 odst. 1 písm. b) a c) ObchZ] a naopak převod práva na společnost se uplatní z jednání učiněného na účet vlastní [§ 136 odst. 1 písm. a) ObchZ]

¹³⁸ Dědič, J. In Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. Praha: nakladatelství Polygon, 2002, s. 437.

¹³⁹ Rada, I., Chýský, V. in Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2. vydání. Praha: Linde Nakladatelství s.r.o., 2004, s. 185.

Osobně se domnívám, že volba mezi uvedenými nároky bude záležet hlavně na uvážení společnosti, který z nároků se jí v dané situaci bude zdát vhodnější.

V souvislosti s nárokem společnosti na převedení práv z obchodu, kterým byl porušen zákaz konkurence, je však nutno upozornit na určitý praktický problém. Ten nastává u některých typů smluv (typicky smlouva licenční, smlouva o dílo, aj.) v důsledku toho, že převod práv z takových smluv, je podmíněn souhlasem druhé smluvní strany. Ta jej však často nebude ochotna udělit, zejména z toho důvodu, že danou smlouvu uzavřela s konkrétní osobou právě s ohledem na její osobní vlastnosti či schopnosti. Převod práv tak často nebude možné uskutečnit. Na tuto skutečnost upozorňuje i I. Štenglová¹⁴⁰: „*I když zákon takový převod osobě, která porušila zákaz konkurence, ukládá, domníváme se, že tam, kde z povahy práva vyplyne nemožnost převodu takového práva bez souhlasu jeho poskytovatele (např. u poskytnuté licence) nebude možno bez souhlasu poskytovatele takové právo převést a povinnost splnit.*“

Práva společnosti vyplývající z porušení zákazu konkurence, tedy vydání prospěchu či převedení odpovídajících práv, musí společnost uplatnit u odpovědné osoby v subjektivní prekluzivní lhůtě tří měsíců ode dne, kdy se společnost o této skutečnosti dozvěděla, nejpozději však v objektivní prekluzivní lhůtě jednoho roku od porušení zákazu konkurence.

6.2. Odpovědnost vůči společníkům

Odpovědnost jednatele vůči společníkům přichází v úvahu zejména při uplatnění škody způsobené při přeměně společnosti. Dříve byla úprava této odpovědnosti zahrnuta v obchodním zákoníku. V souvislosti s přijetím zákona o přeměnách obchodních společností a družstev¹⁴¹ (dále jen „ZPřem“) je však úprava této odpovědnosti obsažena v ustanovení § 50 tohoto zákona. Dle zmíněného ustanovení

¹⁴⁰ Štenglová, I. In Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 210 .

¹⁴¹ Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev

jsou členové statutárních orgánů a znalci společně a nerozdílně odpovědní za škodu, která vznikla porušením jejich povinností při přeměně zúčastněné obchodní společnosti, jejím společníkům nebo členům a věřitelům. Jednatel má však možnost zprostit se odpovědnosti, pokud prokáže, že jednal s péčí řádného hospodáře.

Právo na náhradu škody se pak promlčuje ve lhůtě 5 let ode dne, kdy se zápis přeměny do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám.

Zajímavým pak shledávám ustanovení § 50 odst. 3 ZPřem. Dle tohoto ustanovení je výrok soudu, jímž je přiznáno právo na náhradu škody, pro odpovědné osoby co do základu práva závazný i vůči ostatním oprávněným osobám. To znamená, že pokud byl již jeden ze společníků se svou žalobou vůči jednatele společnosti úspěšný a soud tak shledal odpovědnost jednatele za způsobenou škodu, mohou ostatní společníci požadovat náhradu škody po jednatele v případných dalších soudních sporech, ve kterých však bude předmětem sporu pouze výše škody, nikoli již základ nároku.

Vedle tohoto typu odpovědnosti pak K. Eliáš¹⁴² připouští ještě jednu variantu případné odpovědnosti jednatele vůči společníkům: „*Myslitelný je však i nástup odpovědnosti reprezentanta společnosti vůči společníkům (nebo některým společníkům) téže společnosti podle obecného práva občanského, např. tehdy, způsobí-li jim škodu úmyslným jednáním proti dobrým mravům (§ 424 obč.z.).*“

6.3. Odpovědnost vůči třetím osobám

Odpovědnost jednatele vůči třetím osobám je typicky odpovědností vůči věřitelům společnosti. Vedle výše zmíněné odpovědnosti jednatele vůči věřitelům za škodu způsobenou porušením povinností při přeměně společnosti, je pak třeba zmínit zejména odpovědnost jednatele v souvislosti s porušením povinností podat insolvenční

¹⁴² Eliáš, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností, Právník, 1999, č. 4, s. 320.

návrh na společnost dle ustanovení § 98 odst. 1, 2 insolvenčního zákona.¹⁴³(dále jen „IZ“) Podle tohoto ustanovení má statutární orgán společnosti povinnost podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležitě pečlivosti měl dozvědět o úpadku společnosti. Domnívám se, že pod pojmem „náležitá pečlivost“, je třeba v případě jednatele rozumět povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře.

V případě porušení této povinnosti nastupuje v souladu s ustanovením § 99 odst. 1 IZ odpovědnost jednatele vůči věřiteli za způsobenou škodu nebo jinou újmu, která věřiteli vznikla. V ustanovení § 99 odst. 2 IZ je pak škoda nebo jiná újma vymezena jako rozdíl mezi zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.

Jednatel se odpovědnosti může zprostit, jen prokáže-li, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky věřitele, nebo že tuto povinnost nesplnil vzhledem ke skutečnostem, které, jak uvádí IZ, *nastaly nezávisle na její vůli, a které nemohla odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po ní spravedlivě požadovat* (§ 99 odst. 3 IZ).

V rámci odpovědnosti jednatele vůči věřitelům společnosti, bych se pak rád závěrem zmínil o jeho odpovědnosti nepřímé, tedy o ručení za závazky společnosti.

Ručení jednatele za závazky společnosti upravuje zprostředkovaně ustanovení § 194 odst. 6 ObchZ, na jehož obdobné použití odkazuje ustanovení § 135 odst. 2 ObchZ. Podle tohoto ustanovení ručí jednatel za závazky společnosti, jestliže způsobil společnosti porušením svých povinností škodu. Obchodní zákoník pak pro vznik ručení předpokládá naplnění dvou skutečností.

První podmínkou je, že odpovědný jednatel způsobenou škodu neuhradil. Druhým předpokladem je skutečnost, že věřitelé společnosti nemohou dosáhnout uspokojení svých pohledávek pro platební neschopnost společnosti nebo proto, že společnost zastavila platby.

V případě, že je jednatelů více, ručí společně a nerozdílně. Každý z věřitelů společnosti pak může požadovat uspokojení svých pohledávek proti všem jednatelům, některým nebo pouze po jednom z nich, a to v souladu a za podmínek stanovených

¹⁴³ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

v ustanovení § 303 a násl. ObchZ. Ručení je však omezeno rozsahem povinnosti jednatele k náhradě škody a zaniká v okamžiku, kdy jednatel škodu uhradil.

Zvláštní případ ručení pak nalezneme v ustanovení § 131 odst. 5 ObchZ. Jde o tzv. zákonné solidární ručení za dluhy společnosti. Souvisí s náhradou škody a poskytnutím přiměřeného zadostiučinění osobám, které utrpěli škodu v důsledku neplatnosti usnesení valné hromady. Ručení jednatelů zde však v souladu s ustanovením § 131 odst. 5 ObchZ nastupuje pouze tehdy, jestliže porušili své povinnosti v souvislosti se svoláním nebo přijímáním usnesení valné hromady, případně v souvislosti s rozhodováním společníků mimo valnou hromadu.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se pokusil komplexně obsáhnout právní postavení jednatele ve společnosti s ručením omezeným. Toto téma jsem si zvolil záměrně a to především s ohledem na značnou oblíbenost společnosti s ručením omezeným v českém právním prostředí a tím i důležitost funkce jednatele jakožto statutárního orgánu této společnosti. Jak jsem již naznačil v úvodu, zvolené téma je poměrně široké, a proto jsem se snažil zaměřit na ty aspekty výkonu funkce jednatele, které považuji z hlediska právní úpravy za stěžejní.

Právní úprava postavení jednatele je v obchodním zákoníku roztržena do mnoha ustanovení, z nichž většina odkazuje na právní úpravu akciové společnosti, což sebou přináší i četná výkladová úskalí a nejednotná stanoviska odborné veřejnosti.

Při vypracování této práce jsem se tedy pokusil na daná rozporná ustanovení upozornit a zohlednit rovněž názory právních teoretiků, ke kterým jsem se snažil v některých případech zaujmout i vlastní stanovisko. K některým výkladovým obtížím pak přispěla i judikatura svou nejednotností, zejména v případě odstoupení jednatele v jednočlenné společnosti. Vzhledem k tomu, že obchodní zákoník na několika místech připouští vícero výklad, nebylo vždy snadné určit v konkrétní situaci nejlepší řešení.

V souvislosti s připravovanou rekodifikací soukromého práva jsem se také snažil upozornit, jak na jednotlivá sporná ustanovení reaguje tato nová úprava, zejména pak připravovaný zákon o obchodních korporacích.

Mezi problematrické otázky, kterým jsem se ve své práci snažil věnovat pozornost, pak patří zejména určení toho, zda jednatelem může být právnická osoba či nikoliv, jaké činnosti náleží do obchodního vedení, kdy nastávají právní účinky odstoupení jednatele či aktuální otázka souběhu funkce jednatele a jeho postavení jako vedoucího zaměstnance, a mnohé další.

V závěru práce pak pojednávám o odpovědnosti jednatele, a to především o odpovědnosti obchodněprávní, která má z hlediska výkonu jeho funkce největší význam. Záměrně jsem se pak vynechal pojednání o trestněprávní odpovědnosti jednatele, zejména s ohledem na složitost a rozsáhlost dané problematiky, která by si zasloužila být samostatným tématem.

Domnívám se, že mi tato práce pomohla utříbit si základní poznatky o této problematice, zejména pak díky četným sporným ustanovením, v souvislosti s nimiž jsem použil především výklad jazykový a logický.

Seznam zkratek

ObchZ; obchodní zákoník – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

ObčZ; občanský zákoník – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

IZ; insolvenční zákon- zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

ZPřem; zákon o přeměnách- zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev

ŽZ; živnostenský zákon – zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Použitá literatura a ostatní zdroje

Knižní publikace

Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006.

Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. Praha: nakladatelství Polygon, 2002.

Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. Praha: nakladatelství Polygon, 2002.

Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. Praha: nakladatelství Polygon, 2002.

Dědič, J., Kunešová- Skálová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Praha: nakladatelství Polygon, 1999.

Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008.

Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektum, 1997.

Eliáš, K. a kol. Obchodní zákoník-praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od r. 1900, Praha: nakladatelství Linde, 2004.

Eliáš, K., Dvořák, T. a kolektiv. Obchodní zákoník. 5. přepracované a rozšířené vydání. Praha: nakladatelství Linde Praha, a.s., 2006.

Kobliha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, I. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 2006.

Pelikánová, I. a kol. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl, 1. vydání, Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 1996

Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, 2. vydání, Praha, Linde Praha, 1998.

Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2. vydání. Praha: Linde Nakladatelství s.r.o., 2004.

Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným, vzory podání a listin, právní úprava po novele, 1. vydání, Praha: Prospektum, 2001

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009.

Veverka, V., Boguszak, J., Čapek, J. Základy teorie práva, 1. vydání, Praha, Codex, 1996.

Odborné časopisy

Bartošíková, M. Ke svolávání valné hromady společnosti s ručením omezeným, Právní praxe v podnikání, 1995, č. 7-8.

Bartošíková, M. Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností. Obchodní právo, 1998, č. 11.

Eliáš, K. Znovu o jednatelích aneb chvála pozitivismu, Právní praxe v podnikání, 1996, č. 1.

Eliáš, K. Jednatel s.r.o. po novele V. Zánik jednatele, Obchodní právo, 1996, č. 6.

Eliáš, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností, Právník, 1999, č. 4.

Pohl, T. Smlouva o výkonu funkce, Právní rádce, 2001, č. 3.

Pokorná, J. – Večerková, E. K zákazu konkurenčního jednání v obchodních společnostech, Právní rozhledy, 1997, č. 12.

Soudní rozhodnutí

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové sp.zn. 15 Co 11/93 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR pod č. 41/1995.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 1. 2001, sp. zn. 7 Cmo 271/2000.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 1. 2004 sp. zn. 7 Cmo 89/2003.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 1999 sp. zn. 7 Cmo 672/98.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2006, sp. zn. 7 Cmo 438/2005.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2003, sp. zn. 7 Cmo 364/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. 29 Odo 1549/2005.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2003, sp. zn. 7 Cmo 364/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 181/2003.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.10 2000 sp. zn. 29 Cdo 968/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 1 Odon 2/97.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2004 sp. zn. 29 Odo 39/2004.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2000 sp. zn. 7 Cmo 55/99.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 5. 2000 sp. zn. 6 A 17/1998.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008 ze dne 30. 10. 2008.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 1. 2006, sp. zn. 2 Afs 4/2005.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 1995, sp. zn. II. ÚS 192/95.

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 12. 1993, sp. zn. 11 Cm 973/93.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 4. 1993, sp. zn. 6 Cdo 108/1992.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. 21 Cdo 963/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2005, sp. zn. 26 Cdo 781/2005.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9.12.2010 , sp.zn. 3 Ads 119/2010- 58.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 1. 2003, sp. zn. 29 Odo 690/2001.

Internetové zdroje

<http://www.creditbureau.cz/>

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/zakon-o-obchodnich-korporacich/navrh-zakona.html>

Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 370/2000 Sb., kterým se mění obchodní zákoník, ASPI, ev. č. 14152 (LIT).

Důvodová zpráva k návrhu zákona o obchodních korporacích dostupná na http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.pdf

Abstrakt

Jednatel ve společnosti s ručením omezeným

Tématem mé diplomové práce je jednatel ve společnosti s ručením omezeným. Domnívám se, že jde o téma poměrně aktuální, jednak vzhledem k připravované rekodifikaci soukromého práva a jednak z toho důvodu, že jednatel je statutárním orgánem společnosti s ručením omezeným, která je u nás nejčastěji zakládanou právní formou kapitálové společnosti.

Cílem práce je především komplexně popsat právní postavení jednatele, s důrazem na nejdůležitější aspekty jeho funkce. Práce má také upozornit na výkladová úskalí některých ustanovení.

Diplomová práce je rozdělena do šesti hlavních kapitol.

V první kapitole je stručně objasněn pojem jednatele a povaha jednatele jako statutárního orgánu. Rovněž jsou zde vymezeny předpoklady nutné pro výkon funkce jednatele.

Cílem druhé kapitoly je porovnat vznik funkce jednatele, k němuž dochází při vzniku společnosti a vznik funkce jednatele během existence společnosti.

Třetí kapitola se zabývá jednotlivými způsoby zániku funkce jednatele. Největší pozornost je pak věnována odstoupení z funkce, zejména pak odstoupení v jednočlenné společnosti s jediným jednatelem.

Kapitola čtvrtá se zabývá působností jednatele. První část této kapitoly je věnována dvěma nejvýznamnějším složkám působnosti, tedy obchodnímu vedení a

jednání jménem společnosti. Ve druhé části jsou pak popsány nejvýznamnější povinnosti jednatele, které svým významem přesahují i úpravu společnosti s ručením omezeným.

Pátá kapitola se věnuje vztahu jednatele ke společnosti. Především smlouvě o výkonu funkce a s ní souvisejícím odměňováním jednatele. Jsou zde rovněž popsány nejdůležitější aspekty ve vztahu jednatele k valné hromadě a dozorčí radě.

Poslední kapitola se zabývá obchodněprávní odpovědností jednatele. Zejména pak odpovědností za škodu a za porušení zákazu konkurence.

V závěru pak shrnuji poznatky, k nimž jsem při psaní práce dospěl.

Abstract

A Director in Limited liability company

The main reason of my research is a position of a director in Limited liability company.

In my opinion this topic is very timely. Firstly due to the upcoming recodification of private law and secondly due to the position of a director as a statutory body of this kind of company which is our most common legal form of the capital company.

The aim of the thesis is to describe a legal status of a director and to emphasize the most important aspects of his function. The thesis also highlights the pitfalls of interpretation of certain provisions.

The thesis is composed of 6 main chapters

Chapter One briefly explains the definition of a director and the position of a director as a statutory body. There are defined requirements needed to perform the function of a director.

Chapter Two compares the function of a director when a new company is formed and on contrary the emergence of this position during the existence of a company.

Chapter Three deals with various ways of cessation of the function of a director. The greatest attention is paid to the resignation, in particular to the resignation in one-person company with one director.

Chapter Four is concerned with the action of a director. The first part of this chapter is devoted to the two most important components of his competence, a business management and negotiation on behalf of a company. Other important duties which go beyond the adjustment to a limited liability company are examined in the second part.

Chapter Five analyses the relationship of a director with the company, especially agreement on performance and related remuneration of a director. There are also described important aspects in relation to the executive director of the Ordinary General Meeting and the Supervisory Board.

Last chapter focuses on commercial responsibility of a director. In particular, the responsibility for damages and violation of the prohibition of competition.

In conclusion I summarize all my findings to which I have arrived.

Klíčová slova

Jednatel ve společnosti s ručením omezeným

Statutární orgán

Působnost jednatele

Keywords

Director in Limited liability company

Statutory body

Action of director